

de beleidsonderzoekers

verw
onder
zoek

Evaluatie dubbele kinderbijslag om onderwijsredenen

Eindrapport

JULI 2020

Projectnummer P0161

Onderzoek in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Auteurs: Jildou Talman (De Beleidsonderzoekers) | Auke Witkamp (Verwonderzoek) | Mirjam Engelen (De Beleidsonderzoekers)

17 juli 2020 | De Beleidsonderzoekers | www.beleidsonderzoekers.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt via druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Inhoud

Samenvatting		5
1.	Inleiding	10
	1.1 Achtergrond van het onderzoek	10
	1.2 Doelen en onderzoeksvragen	12
	1.3 Onderzoeksverantwoording	14
	1.4 Leeswijzer	18
2.	Totstandkoming van DKOR	20
3.	Eilandbewoners	21
	3.1 Inleiding	21
	3.2 Bekendheid	23
	3.3 Extra kosten	23
	3.4 Landschap en andere regelingen	24
	3.5 Ervaringen	25
	3.6 Tussenconclusie	27
4.	Binnenvaartschippers	28
	4.1 Inleiding	28
	4.2 Bekendheid	30
	4.3 Extra kosten	30
	4.4 Landschap en andere regelingen	31
	4.5 Ervaringen	32
	4.6 Tussenconclusie	34
5.	Maritieme academies	35
	5.1 Inleiding	35
	5.2 Bekendheid	37
	5.3 Extra kosten	37
	5.4 Landschap en andere regelingen	38
	5.5 Ervaringen	39
	5.6 Tussenconclusie	40
6.	Topsporttalenten	41
	6.1 Inleiding	41
	6.2 Bekendheid	43
	6.3 Extra kosten	44

6.4	Landschap en andere regelingen	46
6.5	Ervaringen	48
6.6	Tussenconclusie	51
7.	Mbo-ouders	53
7.1	Inleiding	53
7.2	Bekendheid	55
7.3	Extra kosten	56
7.4	Landschap en andere regelingen	57
7.5	Ervaringen	58
7.6	Conclusie	63
8.	Conclusies	64
9.	Aanbevelingen	71
9.1	Dient DKOR te worden afgeschaft?	71
9.2	Deze aanpassingen dienen te worden overwogen	72
10.	Bijlage 1: Onderzoeksformulier uitwonend kind	76

Samenvatting

In dit rapport staat de Dubbele Kinderbijslag om Onderwijsredenen (DKOR) centraal. Onderzocht is in welke mate de regeling bekend is, welke kosten ouders extra maken omdat hun kind niet thuis woont en in hoeverre de DKOR hierbij aansluit én welke verbetermogelijkheden er zijn. Deze samenvatting bevat de belangrijkste resultaten, conclusies en handelingsperspectieven.

Inleiding

Wanneer ouders een kind hebben dat vanwege onderwijs uitwonend is kunnen zij, onder bepaalde voorwaarden, dubbele kinderbijslag krijgen. Dit is de zogenaamde 'Dubbele Kinderbijslag om Onderwijsredenen' (DKOR).

In 2015 is de Wet Hervorming Kindregelingen ingevoerd. Eén van de wijzigingen in die wet betrof DKOR: de toegang werd scherper afgebakend. Ouders moesten vanaf 2015 aantonen dat het voor het onderzoek noodzakelijk was dat het kind uitwonend werd. Het aantonen van deze noodzaak staat sindsdien centraal bij de toetsing van het recht op DKOR. Concreet heeft de wetgever bepaald dat er bij zes specifieke doelgroepen een noodzaak is:

1. Ouders die op Terschelling, Vlieland, Ameland en Schiermonnikoog wonen (eilandbewoners).
2. Ouders met een reizend beroep, zoals binnenvaartschippers en kermisexploitanten
3. Ouders van kinderen die naar een maritieme academie gaan voor onderwijs

4. Ouders van toptalenten op het gebied van sport, dans of muziek
5. Ouders van kinderen die een zeldzame mbo-opleiding volgen.
6. Ouders die in het algemeen belang in het buitenland werken. Deze doelgroep komt in de praktijk niet of nauwelijks voor en hebben we daarom buiten beschouwing gelaten in het onderzoek.

Voor alle groepen geldt dat het kind uitwonend dient te zijn en dat ouders elk kwartaal ten minste 1.149 euro moeten bijdragen aan het onderhoud van het kind. Voor sommige groepen gelden nog aanvullende eisen, waaronder een afstandseis: het ouderlijk huis moet dan minimaal 25 kilometer bij de school vandaan staan, en er moet binnen die straal geen vergelijkbaar onderwijs kunnen worden genoten.

De wettelijke grondslag voor de regeling ligt in de Algemene Kinderbijslagwet (AKW), de Regeling Dubbele Kinderbijslag om Onderwijsredenen en het Besluit Uitvoering Kinderbijslag. DKOR wordt, net als de enkelvoudige kinderbijslag, uitgevoerd door de SVB.

In 2018 kwam in onderzoek aan het licht dat de regeling een kleine doelgroep bedient (circa 1.200 ouders maken er gebruik van).¹ De regeling is bewerkelijk en op onderdelen foutgevoelig in de uitvoering. Dit onderzoek bouwt voort op die inzichten. De volgende vragen staan centraal:

1. In welke mate is de regeling bekend onder ouders? In welke mate is er sprake van niet-gebruik?
2. Wat zijn de extra kosten die worden gemaakt door ouders die DKOR ontvangen en in hoeverre sluit de huidige tegemoetkoming hierbij aan?
3. In welke mate komen ouders die DKOR ontvangen ook in aanmerking voor vergelijkbare tegemoetkomingen/subsidieregelingen?
4. Welke verbeteringen in het uitvoeringsproces kunnen bijdragen aan een effectievere en efficiëntere uitvoering van DKOR?
5. Welke alternatieven voor de DKOR zijn er denkbaar, en wat zouden daar de implicaties van zijn?

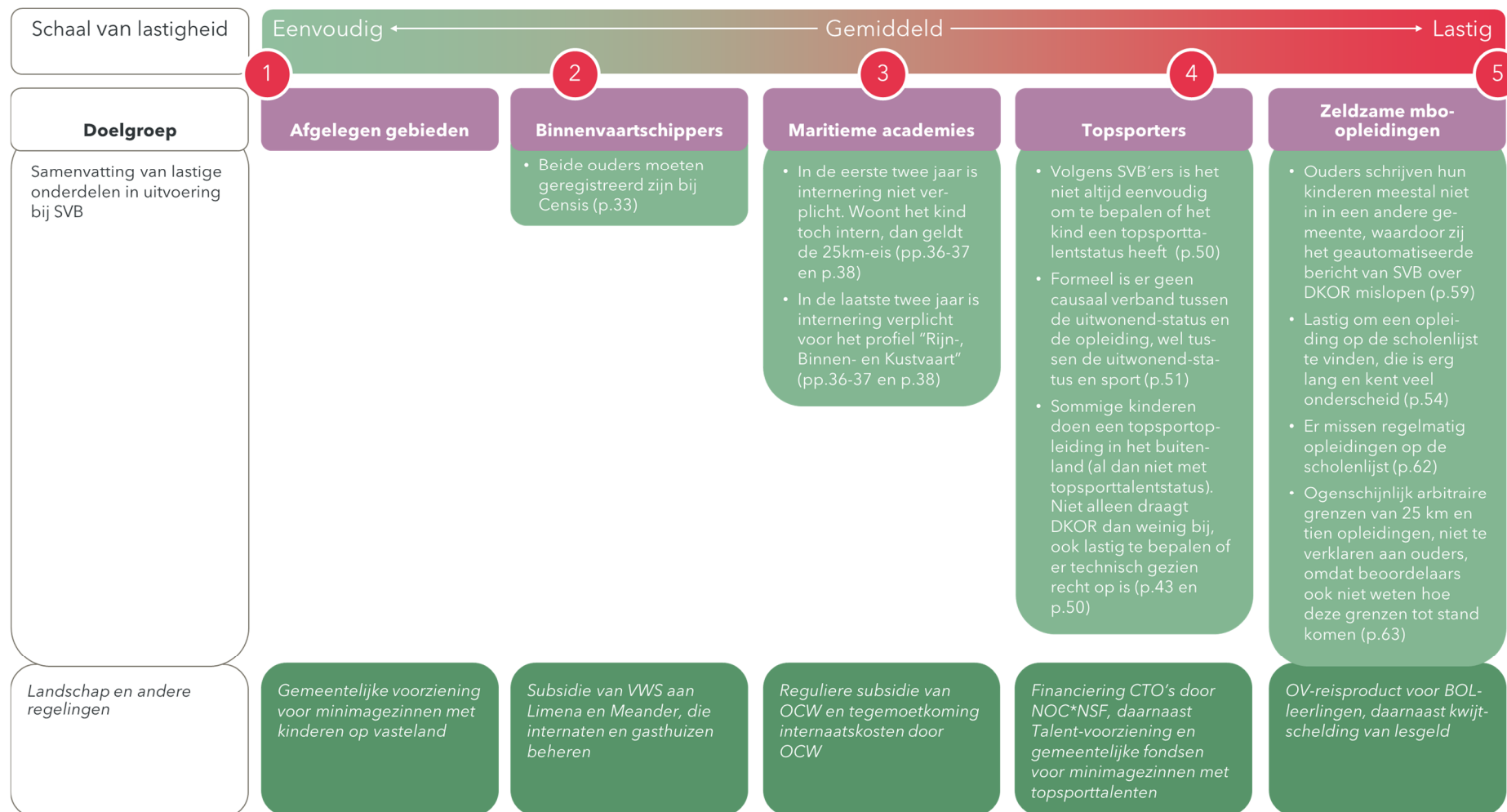
De eerste drie van deze vragen zijn gericht op het beoordelen van de doeltreffendheid van de regeling. De laatste twee vragen zijn gericht op het verkennen van handelingsperspectieven.

Uitkomsten

De figuur hieronder vat voor de verschillende doelgroepen van DKOR een aantal uitkomsten samen. Onder de figuur trekken we een aantal conclusies. De figuur geeft per doelgroep een beeld van de complexiteit van de uitvoering en de overige financiële regelingen die er voor de doelgroepen zijn.

¹ De Beleidsonderzoekers en Verwonderzoek, 'Bouwstenen voor beleidsdoorlichting kindregelingen en evaluatie WHK', 2018.

Figuur 1.1. Inschaling van de vijf doelgroepen die in dit rapport aan bod komen, naar mate van lastigheid in de uitvoering, inclusief alternatieve geldstromen voor elke doelgroep

De eerste conclusie op basis van dit onderzoek is dat DKOR voor alle doelgroepen doet waarvoor het is bedoeld: het biedt een tegemoetkoming in de extra kosten die worden gemaakt doordat het kind uitwonend is. In alle gevallen dekt DKOR een bescheiden deel van de extra kosten.

De tweede conclusie is dat de regeling bij de meeste doelgroepen goed bekend is, waardoor we voor die doelgroepen een laag niet-gebruik verwachten. De enige groep waarvoor dat niet geldt betreft de ouders van kinderen die een zeldzame mbo-opleiding volgen. Daar verwachten we een aanzienlijk niet-gebruik. Het onderzoek geeft geen basis om hier harde uitspraken over te doen.

De derde conclusie is dat er bij alle doelgroepen ook sprake is van andere financieringsstromen. In een enkel geval komt dat van de gemeente (dat geldt voor eilandbewoners), in de overige gevallen zijn er financieringsstromen die uiteindelijk naar het Rijk te herleiden zijn. Voor de maritieme academies, binnenvaartschippers en toptalenten geldt dat betrokken instellingen subsidies krijgen (de academies, schippersinternaten en Centra voor Topsport en Onderwijs), voor de zeldzame mbo-opleidingen gaat het om generieke ondersteuning voor studenten zelf zoals het studenten OV-reisproduct.

De vierde conclusie is dat de regeling voor drie van de vijf doelgroepen (eilandbewoners, maritieme academies en binnenvaartschippers) relatief eenvoudig is om uit te voeren. We verwachten dat hier weinig fouten worden gemaakt en dat de regeling doeltreffend is. De doelgroep 'ouders van toptalenten' is iets ingewikkelder; de kern van het probleem is dat deze kinderen over het algemeen niet vanwege onderwijs uitwonend zijn, maar vanwege hun topsport. Het wettelijk kader is hier dubbelzinnig en daardoor voor de uitvoering niet helder. De vijfde doelgroep, ouders van kinderen die een zeldzame mbo-opleiding volgen, is het meest complex om uit te voeren. De problematiek draait in de kern om de definitie van een 'zeldzame opleiding'. De definitie wordt als arbitrair ervaren, leidt tot een lijst met 2000 zeldzame opleidingen, een lijst die jaarlijks met veel inspanning gemaakt moet worden en per definitie fouten bevat. Om deze redenen, en omdat we een aanzienlijk niet-gebruik verwachten, verwachten we dat de regeling voor deze doelgroep minder doeltreffend is. Naar schatting gaat dit om circa 12% van het huidige bereik van de regeling, ofwel circa 140 ouders.

Handelingsperspectieven

De handelingsperspectieven vallen uiteen in twee brede sporen. Het eerste spoor - afschaffing - draait om de argumenten dat enerzijds is gebleken dat DKOR een complexe regeling is voor een bescheiden groep ouders en anderzijds dat er voor alle doelgroepen die aanspraak maken op DKOR alternatieve financieringsstromen lopen vanuit de overheid naar de ouders, kinderen of de instellingen waar de kinderen wonen. Deze financieringsstromen zijn aan te wenden om de afschaffing van DKOR (deels) te compenseren zodat het doel van DKOR, namelijk het tegemoetkomen van ouders in de extra kosten die zij voor hun kinderen maken vanwege het onderwijs, toch te bereiken is.

Drie handelingsperspectieven binnen de huidige regeling dringen zich op, op basis van dit onderzoek:

1. De afstandseis die geldt voor ouders van kinderen die onderwijs volgen aan een maritieme academie kan wellicht worden afgeschaft. Dit betekent een stroomlijning van wetgeving en een vereenvoudiging van de uitvoering. Het leidt tot een zeer kleine uitbreiding van de doelgroep (enkele personen).
2. De lijst met LOOT-scholen voor topsporters kan wellicht worden afgeschaft. Topsporters die onderwijs volgen aan een LOOT-school en uitwonend zijn wonen vrijwel altijd in een CTO. In de kern gaat deze afschaffing erom te onderkennen dat deze jongeren niet vanwege hun onderwijs uitwonend zijn, maar vanwege hun topsport.
3. Verkend kan worden of de lijsten met zeldzame mbo-opleidingen zijn af te schaffen. Hier is nader onderzoek voor nodig. Er is aanleiding om voor deze doelgroep iets te veranderen. Eenvoudige wijzigingen in de uitvoering lijken niet voorhanden en/of niet te volstaan. Door de lijsten met zeldzame opleidingen af te schaffen krijgen alle ouders van uitwonende mbo-studenten, die hun opleiding niet binnen een straal van 25km volgen, en die voldoen aan de onderhoudseis, recht op DKOR. Hiermee wordt de doelgroep vergroot, dit heeft dus implicaties voor de uitkeringslasten; onduidelijk is in welke orde van grootte. Mogelijk kan, door het bereik van de regeling te vergroten, ook de bekendheid van de regeling toenemen, het niet-gebruik afnemen en uiteindelijk de doeltreffendheid worden vergroot.

Inleiding

Dit rapport geeft de resultaten van een onderzoek naar ervaringen bij gebruikers en uitvoerders met de dubbele kinderbijslag om onderwijsredenen (DKOR). In dit hoofdstuk beschrijven we de achtergrond van het onderzoek, het doel en de onderzoeksvragen, en de onderzoeksopzet.

1.1 Achtergrond van het onderzoek

2015: WHK en aanscherping DKOR

In 2015 is de Wet Hervorming Kindregelingen ingevoerd. Als onderdeel van de WHK zijn de voorwaarden voor het ontvangen van dubbele kinderbijslag om onderwijsredenen (DKOR) aangescherpt. De aanleiding voor deze aanscherping lag in de motie van de Kamerleden Azmani en Yücel van 10 april 2013 waarin de regering werd verzocht de regels voor kinderbijslag zodanig te wijzigen dat geen dubbele kinderbijslag meer zou worden verstrekt aan ouders die hun kind op een moskee-internaat plaatsen.²

Door de aanscherping kwam de noodzaak om *vanwege onderwijs* uitwonend te zijn centraal te staan bij de beoordeling van het recht op DKOR. In artikel 7, lid 6, sub B van de Algemene Kinderbijslagwet (AKW) en de regeling dubbele kinderbijslag om onderwijsredenen wordt

² Motie van de leden Asmani en Yücel, 10 april 2013, nr. 93.

verder invulling hieraan gegeven. Daaruit valt op te maken dat een zestal groepen ouders recht heeft op DKOR:

1. Ouders die in een geïsoleerd gebied wonen, namelijk de Waddeneilanden m.u.v. Texel;
2. Ouders met een reizend beroep, zoals binnenvaartschippers, kermisexploitanten, circusartiesten, waardoor de kinderen niet dagelijks naar school kunnen;
3. Ouders van kinderen die op maritiem college (aangewezen vmbo) met een verplicht internaat zitten (bijlage C van de ministeriële regeling);³
4. Ouders van kinderen die als toptalent op gebied van dans/muziek op een zogenaamde DAMU-school zitten of als topsporttalent op een bij ministeriële regeling bepaalde school voortgezet onderwijs volgen;
5. Ouders met kinderen die een relatief zeldzame mbo-opleiding volgen (minder dan 10 instellingen);
6. Ouders die in het buitenland werkzaam zijn in het algemeen belang. Deze laatste groep komt in de praktijk niet of nauwelijks voor en hebben we daarom buiten beschouwing gelaten in dit onderzoek.

Voor alle groepen geldt dat de ouders moeten aantonen dat ze een bijdrage leveren aan het onderhoud van het kind (het bedrag wordt per AMvB vastgesteld, en staat op € 1.149 per kwartaal)⁴. Voor de groepen 4 en 5 geldt dat er géén vergelijkbare opleiding binnen een straal van 25 kilometer van het ouderlijk huis mag zijn. Ook geldt voor de groepen 4 en 5 dat de kinderen mogelijk in het buitenland hun opleiding volgen; in die gevallen moet aannemelijk worden gemaakt dat het om vergelijkbare opleidingen gaat en - in het geval van groep 5 - dat het kind een vergelijkbare status als toptalent/topsporter heeft.⁵

2018: evaluatie WHK

In 2018 is de WHK geëvalueerd door het ministerie van SZW.⁶ Daarvoor zijn bouwstenen aangeleverd door De Beleidsonderzoekers en Verwonderzoek.⁷ Uit de evaluatie kwam onder andere naar voren dat de uitvoering van DKOR complexer is geworden sinds de aanscherping in 2015. Een belangrijke bron van complexiteit is het gebruik van de scholenlijsten (bijlagen A t/m E van de ministeriële regeling), en dan met name de lijst met schaarse mbo-opleidingen. Er kleven op hoofdlijn drie "problemen" aan deze lijst: (1) de door DUO gegenereerde lijst is per definitie gebaseerd op gegevens van het vorige schooljaar en daardoor niet up-to-date; (2) het

³ Het kan ook voorkomen dat het kind nog niet verplicht hoeft te interneren, maar er toch voor kiest om in het internaat te wonen, bijvoorbeeld omdat heen en weer reizen tussen de school en het ouderlijk huis dagelijks te veel tijd zou innemen. Dan gelden dezelfde voorwaarden als voor groep 4.

⁴ Besluit Uitvoering Kinderbijslag, art. 6, lid 1.

⁵ In Nederland krijgen DAMU-leerlingen een speciale status van Stichting DAMU; topsporttalenten krijgen een topsportstatus of talentstatus van NOC*NSF en hun sportbond. In het buitenland zijn deze Nederlandse statussen geen vereiste voor het volgen van een opleiding voor toptalenten, maar geldt een equivalent voor het betreffende land.

⁶ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 'Evaluatie Wet Hervorming Kindregelingen', 2018.

⁷ De Beleidsonderzoekers en Verwonderzoek, 'Bouwstenen voor beleidsdoorlichting kindregelingen en evaluatie WHK', 2018.

kost SZW daardoor erg veel tijd om te proberen de lijst te actualiseren; (3) de lijst is lang, opleidingen hebben vaak vergelijkbare namen en verschillende varianten (BBL/BOL) waardoor er in de uitvoering, bij beoordeling van aanvragen, gemakkelijk foutjes te maken zijn.

1.2 Doelen en onderzoeksvragen

Het ministerie van SZW heeft aan De Beleidsonderzoekers en Verwonderzoek gevraagd om onderzoek te doen naar (ervaringen van gebruikers en uitvoerders met) DKOR. Daarmee moet een antwoord gevonden worden op de volgende hoofdvraag:

In hoeverre is de uitvoering van de regeling DKOR effectief en efficiënt en wat zijn mogelijkheden voor verbetering?

Hieronder bespreken we de precieze doelen van het onderzoek en welke onderzoeksvragen we hebben beantwoord om deze doelen te bereiken.

Doelen

Allereerst willen de onderzoekers de logica van de huidige regeling *begrijpen* om deze te *beoordelen*. Vervolgens gaan we *binnen* de logica van de regeling op zoek naar verbeteringen waardoor deze effectiever en efficiënter kan worden. Tot slot kijken wij ook *voorbij* de logica van de huidige regeling naar alternatieven. We lichten deze doelen kort toe.

Doel 1: begrijpen en beoordelen

We hebben onderzocht welke extra kosten ouders van uitwonende kinderen maken, en in hoeverre DKOR daar een tegemoetkoming in is. We onderzochten ook niet-gebruik. Ten slotte hebben we in kaart gebracht welke andere regelingen/subsidies/tegemoetkoming er bestaan waarvoor de ouders in aanmerking komen, met andere woorden, in hoeverre er een noodzaak is om een tegemoetkoming te bieden.

Deze inzichten stellen ons in staat een oordeel te geven over de **doeltreffendheid** (effectiviteit) van de regeling: slaagt de regeling in haar opzet, namelijk het bieden van een tegemoetkoming voor de extra kosten die ouders met een om onderwijsredenen uitwonend kind maken?

Doel 2: verbeteren

Uit de evaluatie van de WHK bleek dat de uitvoering complex en foutgevoelig is. De vraag is: zijn er **aanpassingen mogelijk** die de uitvoering effectiever en efficiënter kunnen maken? Te denken valt dan in eerste instantie aan het proces rondom de scholenlijsten (genereren, actualiseren, gebruiken) en het beoordelingskader.

Doel 3: verkennen van alternatieven

Tot slot dient ook de vraag zich aan of er **alternatieven denkbaar** zijn waarbij op een andere wijze een tegemoetkoming kan worden geboden aan een (deels) vergelijkbare groep ouders.

Kan bijvoorbeeld worden aangesloten bij andere tegemoetkomingen waar de ouders gebruik van maken, of kunnen instellingen worden gefinancierd in plaats van de ouders?

Onderzoeksvragen

We hebben de volgende onderzoeksvragen gehanteerd:

A) Vragen gericht op de beoordeling van doeltreffendheid:

1. In welke mate is de regeling bekend onder ouders? In welke mate is er sprake van niet-gebruik? Hoe verschilt dat voor de verschillende deelpopulaties?
2. Wat zijn de extra kosten die worden gemaakt door ouders die DKOR ontvangen en in hoeverre sluit de huidige tegemoetkoming hierbij aan? Hoe verschilt dat voor de verschillende deelpopulaties?⁸
3. In welke mate komen ouders die DKOR ontvangen ook in aanmerking voor vergelijkbare tegemoetkomingen/subsidieregelingen? Hoe verschilt dat voor de verschillende deelpopulaties?

B) Vragen gericht op verbetermogelijkheden:

4. Welke verbeteringen in het uitvoeringsproces kunnen bijdragen aan een effectievere en efficiëntere uitvoering van DKOR?
 - a. Kan de scholenlijst op een eenvoudiger wijze worden *samengesteld*? Zo ja, hoe?
 - b. Kan de scholenlijst op een betere manier worden *gebruikt*? Zo ja, hoe?
 - c. Kan het beoordelingskader worden vereenvoudigd? Zo ja, hoe?
 - d. Zijn er andere mogelijke verbeteringen? Zo ja, welke?

C) Vragen gericht op verkenning van alternatieven:

5. Welke alternatieven voor de DKOR zijn er denkbaar, en wat zouden daar de implicaties van zijn?
 - a. Is het mogelijk om aan te sluiten bij andere tegemoetkomingen/subsidieregelingen? Hoe verschilt dit voor de verschillende deelpopulaties?
 - b. Is het mogelijk om aan te sluiten bij bekostiging van instellingen? Hoe verschilt dat voor de verschillende deelpopulaties?
 - c. Zijn er andere plausibele alternatieven (voor specifieke deelpopulaties)?
 - d. Wat zijn de implicaties van deze verschillende alternatieven voor (1) bijdrage aan de overkoepelende doelstelling van de AKW en DKOR en (2) de uitvoering?

⁸ Aanvullend hebben wij ook onderzocht op welke kostenposten ouders van uitwonende kinderen juist besparen.

1.3 Onderzoeksverantwoording

Het onderzoek was grotendeels kwalitatief van aard, met toevoeging van een kwantitatieve enquête. De figuur hieronder toont een overzicht van de zeven onderdelen van het onderzoek.

Figuur 1.1. Overzicht van onderzoeksanpak

1.	Deskresearch
2.	Interviews met ouders/verzorgers
3.	Interviews met scholen en belangenorganisaties
4.	Interviews met uitvoerders en andere stakeholders
5.	Enquête onder ouders/verzorgers
6.	Verkenning van alternatieven
7.	Analyse en rapportage

Interviews

Met ouders/verzorgers

De SVB stuurde voor dit onderzoek een uitnodigingsbrief naar een aantal ouders/verzorgers die gebruikmaken van de tegemoetkoming. De ouders die toestemming gaven voor het onderzoek, hebben wij telefonisch benaderd. Het gaat dus enkel om ouders/verzorgers van wie de SVB contactgegevens heeft, namelijk (actuele en voormalige) gebruikers en aanvragers die door de SVB afgewezen zijn. In de praktijk spraken wij niet met ouders/verzorgers van wie de aanvraag afgewezen werd. We interviewden 27 gebruikers van DKOR. In Tabel 1 worden deze gebruikers kort beschreven.

Tabel 1.1. Beschrijving van de geïnterviewde ouders/verzorgers naar kerngegevens

	Juridische beschrijving	In de praktijk	Aantal
Groep 1	Ouders die in een geïsoleerd gebied wonen, namelijk de Waddeneilanden m.u.v. Texel	Ouders/verzorgers die op Vlieland, Terschelling en Ameland wonen	6
Groep 2	Ouders met een reizend beroep, zoals binnenvaartschippers, kermisexploitanten, circusartiesten, waardoor de kinderen niet dagelijks naar school kunnen	Ouders/verzorgers met een reizend beroep, namelijk binnenvaartschippers	6

Groep 3	Ouders van kinderen die op maritiem college (aangewezen vmbo) met een verplicht internaat zitten (bijlage C van de ministeriële regeling).	Ouders/verzorgers van kinderen die op het Maritieme Academie Harlingen en het Maritieme Academie IJmuiden een opleiding volgen	3
Groep 4	Ouders van kinderen die als toptalent op gebied van dans/muziek op een zogenaamde DAMU-school zitten of als topsporttalent op een bij ministeriële regeling bepaalde school voortgezet onderwijs volgen	Ouders/verzorgers van kinderen die als topsporttalent op een bij ministeriële regeling bepaalde school voortgezet onderwijs volgen	5 ⁹
Groep 5	Ouders met kinderen die een relatief zeldzame mbo-opleiding volgen (minder dan 10 instellingen)	Ouders/verzorgers met kinderen die een relatief zeldzame mbo-opleiding volgen (minder dan 10 instellingen)	6

Deze 27 ouders hebben wij over de volgende onderwerpen geïnterviewd:

- Bekendheid met DKOR;
 - Hoe werden zij bekend met de regeling?;
 - Hoe verliep het aanvraagproces?;
- Extra kosten van een uitwonend kind;
- Alternatieve beschikbare tegemoetkomingen;
- Noodzaak van DKOR;
 - Zou(den) hun kind(eren) nog de gewenste opleiding kunnen volgen zonder de regeling?;
 - Wat zouden voor hen de financiële gevolgen zijn van afschaffing van DKOR?;
 - Is er een mogelijk alternatief voor DKOR?

Met scholen en belangenorganisaties

De volgende scholen en belangenorganisaties zijn voor dit Onderzoek geïnterviewd:

- Stichting Meander-Prokino (schippersinternaten)
- Landelijk Oudercontact voor de Trekkende Beroepsbevolking

⁹ Weinig ouders waren gemotiveerd of hadden tijd om met ons over het onderwerp te praten, ook al was hun vooraf een informatiebrief door de SVB toegestuurd. Daardoor bleek de aangeleverde lijst van geïnteresseerden niet lang genoeg om aan ons beoogde aantal van zes respondenten te komen. In plaats daarvan hebben we meer interviews met scholen en belangenorganisaties afgenomen dan gepland.

- Centrum voor Topsport en Onderwijs Noord
- Centrum voor Topsport en Onderwijs Zuid
- MBO-Raad
- Maritieme Academie Holland

In deze interviews hebben we het gehad over de betekenis van DKOR voor hun doelgroep, de rol die zij spelen bij het bekend maken van de regeling onder ouders en het verwachte niet-gebruik.

Met uitvoerders en andere stakeholders

Wij hebben met vijf uitvoerders bij de SVB gesproken. Zij zijn betrokken bij de uitvoering van de Kindregelingen, waar DKOR (een klein) onderdeel van is. Daarnaast spraken wij met betrokken medewerkers bij OCW, VWS en DUO. Bij het gesprek met de vertegenwoordiger van VWS schoof ook een medewerker van NOC*NSF aan. Deze acht interviews vonden face-to-face plaats. Met de uitvoerders spraken wij over de volgende onderwerpen:

- De totstandkoming van de scholenlijst, waaronder actualisatie van de contactgegevens;
- Gebruik van de scholenlijst;
- Checken van de andere vereisten voor DKOR: onderhoudseis, uitwonend-status en 25km-eis;
- Knelpunten in totstandkoming en gebruik van de scholenlijst (per doelgroep);
- Consequenties van knelpunten voor de effectiviteit van de uitvoering;
- Alternatieve beschikbare regelingen;
- Gevolgen van afschaffing van DKOR.

Daarnaast hebben we nog contact gehad met een medewerker van OCW over de financiering van maritieme academies en met een medewerker van VWS over de financiering van schippersinternaten.

Enquête

De enquête gebruiken wij specifiek om de kosten van ouders/verzorgers met uitwonende kinderen in kaart te brengen. Tevens konden we achterhalen hoe groot niet-gebruik is, door niet alleen ouders/verzorgers aan te schrijven die al gebruikmaken van de regeling, maar algemener ouders/verzorgers die in aanmerking zouden kunnen komen voor DKOR. We zochten contact met deze ouders/verzorgers via scholen en internaten, namelijk:

2. De internaten van Stichting Limena en van Stichting Meander;
3. De aangewezen vmbo's/maritieme academies in bijlage C van de regeling;
4. De DAMU- of Topsport Talentscholen in bijlage B en CTO's in bijlage D van de regeling;
5. De instellingen die de aangewezen zeldzame mbo-opleidingen in bijlage A organiseren en aangewezen NBI's in bijlage E van de regeling.

Box 1: Verantwoording voor niet-aangeschreven doelgroepen

De nummers in deze lijst corresponderen met de nummers in de lijst op bladzijde 6. Dat betekent ook dat we voor de enquête groepen 2 en 3, namelijk ouders in afgelegen gebieden en ouders met een essentieel beroep in het buitenland, niet hebben aangeschreven. Er bestaan namelijk geen specifieke scholen, internaten of koepelorganisaties via welke we met deze ouders/verzorgers in contact kunnen komen: in theorie zouden kinderen van deze ouders/verzorgers bij alle Nederlandse scholen ingeschreven kunnen staan. Er bestaan in de regeling dus ook geen bijlagen die deze groepen betreffen.

Terwijl het logistiek moeilijk zou zijn om deze groepen uit te nodigen voor onze enquête, leek het ons ook niet afdoen aan de kwaliteit van ons onderzoek om deze groepen over te slaan. Daarvoor bestaan twee redenen. Ten eerste bleek uit interviews met de uitvoerders van het SVB dat groep 3 in de praktijk eigenlijk niet voorkomt: ouders die in landsbelang in het buitenland werken, maken geen gebruik van de regeling. Ten tweede interviewden wij gebruikers in groep 2. Uit deze interviews kwam naar voren dat niet-gebruik onder ouders/verzorgers in een afgelegen gebied amper voorkomt. Deze ouders/verzorgers zijn allemaal op de hoogte van de regeling. Door enkel de gebruikers uit groep 2 te interviewen, hebben we dus al een aardig representatief beeld verkregen.

Het uitzetten van de enquête in het voorjaar van 2020 werd bemoeilijkt door de uitbraak van de coronapandemie. Vanwege deze pandemie werden scholen en internaten immers gesloten. Schoolbesturen moesten in plaats daarvan hun aandacht richten op het inrichten van een geheel nieuw lespakket voor hun leerlingen thuis. In deze hectische tijd was er voor scholen minder tijd beschikbaar om de onderzoekers te assisteren bij dit onderzoek. Wij hebben ons vooral op mbo-ouders en ouders van toptalenten gericht, omdat uit de interviews bleken dat deze twee doelgroepen het meest complex waren.

Box 2: Resultaten van de screeningsvragen in het kort

*In totaal reageerden **356** ouders/verzorgers op de enquête. **256** van hen waren ouders/verzorgers van kinderen op een zeldzame mbo-opleiding, de overige **84** ouders/verzorgers van topsporttalenten en DAMU-kinderen.*

***23** ouders/verzorgers hadden kinderen die uitwonend waren. Dat is **7%** van het totaal.*

*Van deze 23 ouders hadden **14** kinderen die verder moeten reizen dan 25 kilometer tussen de opleidingsinstantie en het ouderlijk huis. Dat is **4%** van het totaal. De kinderen van de overige 9 ouders zijn uitwonend, maar hoeven niet verder dan 25 kilometer te reizen*

***10** van de 14 kinderen (**3%**) konden geen alternatieve opleiding dichterbij volgen. De andere 4 konden dat wel. Dit hebben wij niet als exclusiecriteria gehanteerd, omdat we benieuwd waren naar de verklaringen van de ouders. In drie gevallen ging het om een topsporttalent. De school werd dan gekozen omdat dit de dichtstbijzijnde bij de trainingslocatie was. De laatste ouder/verzorger gaf aan dat de sfeer van de DAMU-school bepalend was geweest voor de keuze van een opleiding die relatief ver weg was.*

*Van de 14 ouders/verzorgers met kinderen die verder dan 25 km moeten reizen tussen de opleiding en hun ouderlijk huis, besteedden **11 (3%)** naar eigen zeggen meer dan €1.100 per kwartaal aan het onderhoud van hun kind. Dat is het minimum dat door de SVB gehandhaafd wordt. 3 ouders besteedden minder dan dat bedrag en komen dus niet in aanmerking voor DKOR.*

*Volgens onze criteria komen dus 11 ouders/verzorgers uit onze steekproef in aanmerking voor DKOR. Echter geven maar **4** ouders/verzorgers aan de dubbele kinderbijslag te ontvangen, dat is **1%**. De overige **7 (2%)** ontvangen geen DKOR. Zij hebben geen van allen een aanvraag ingediend, **5** omdat zij nog nooit van de regeling gehoord hebben en **2** om andere redenen.*

Verkenning van alternatieven

De laatste stap in het onderzoek was de co-creatiesessie. Deze sessie was bedoeld om samen met belanghebbenden door te praten over de DKOR, de knelpunten en mogelijke oplossingen. Deze sessie vond in juni 2020 tijdens de coronapandemie plaats. Daarom werd deze online georganiseerd, in de vorm van een video conference. Na een algemene inleiding en toelichting op het onderzoek splitsten we de groep deelnemers op om over twee verschillende onderwerpen te discussiëren:

1. Verbetering van de scholenlijsten (aansluitend bij het doel om de bestaande regeling te **verbeteren**)
2. Alternatieven voor DKOR, namelijk andere bestaande geldstromen (aansluitend bij het doel om **alternatieven te verkennen**)

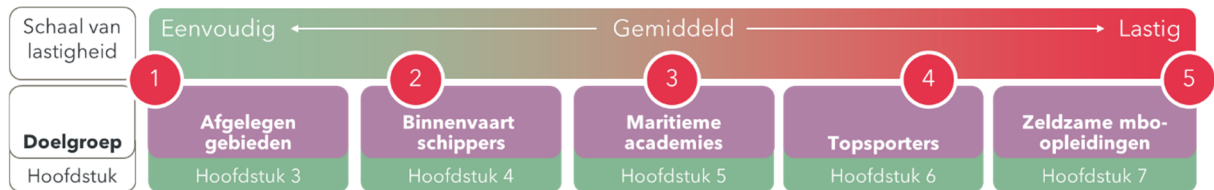
De volgende partijen namen deel aan de co-creatiesessie:

- De drie onderzoekers
- De opdrachtgevers van het ministerie van SZW, directie Stelsel & Volksverzekeringen
- Een medewerker van het ministerie van OCW, directie Voortgezet Onderwijs
- Een beleidsadviseur en een (juridisch) medewerker van de Sociale Verzekeringsbank
- Een medewerker van een CTO
- Een medewerker van het ministerie van VWS, directie Sport
- Een financieel adviseur van het ministerie van VWS
- Een medewerker van DUO, afdeling Informatieproducten

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 leggen we kort uit hoe de huidige Regeling dubbele kinderbijslag om onderwijsredenen ontstaan is. Hoofdstukken 3 t/m 7 behandelen elk een andere doelgroep, namelijk de vijf doelgroepen die in Tabel 1.1 beschreven staan. We hebben deze doelgroepen gesorteerd op mate van lastigheid in de beoordeling door de SVB: zo is de beoordeling van aanvragen vanuit afgelegen gebieden (hoofdstuk 3) relatief makkelijk voor de SVB, terwijl de aanvragen omwille van een zeldzame mbo-opleiding (hoofdstuk 7) zowel relatief veel problemen voor de SVB als voor de gebruikers opleveren. De overige drie doelgroepen bevinden zich ergens hier tussenin, zoals in de volgende figuur wordt getoond:

Figuur 1.2. Inschaling van de vijf doelgroepen die in dit rapport aan bod komen, naar mate van lastigheid in de uitvoering

Deze vijf hoofdstukken zijn elk op de volgende manier opgebouwd:

- Een inleiding op de doelgroep
- De bekendheid van de regeling bij de doelgroep en niet-gebruik
- De extra kosten die de doelgroep maakt voor het uitwonen van hun kind(eren)
- Andere beschikbare tegemoetkomingen voor de doelgroep, het financiële "landschap"
- Ervaringen van de gebruikers en uitvoerders met het uitvoeringsproces
- Tussenconclusie

In hoofdstuk 8 vatten we ten slotte onze bevindingen samen en beantwoorden we de deelvragen. In hoofdstuk 9 doen we aanbevelingen op basis van de antwoorden.

Totstandkoming van DKOR

Nederland kent momenteel twee belangrijke kindregelingen: de kinderbijslag en het kindgebonden budget. De Kinderbijslag bestaat sinds 1939 en wordt sinds 1963 vormgegeven door de Algemene Kinderbijslagwet (AKW). De kinderbijslag is bedoeld als tegemoetkoming in de kosten van kinderen; verzekerden krijgen elk kwartaal een bedrag uitgekeerd. Het recht op kinderbijslag geldt voor kinderen van 0 tot en met 17 jaar. Het bedrag per kind begint, anno 2020, bij €221,49 per kwartaal en loopt op tot €316,41 naarmate het kind ouder wordt. De dubbele kinderbijslag is hetzelfde bedrag maal twee: voor de jongste kinderen is dat dus €442,98 en voor de oudste €632,82 per kwartaal. De kinderbijslag wordt uitgevoerd door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en uitgekeerd aan het eind van het kwartaal, in januari, april, juli en oktober.

In 2015 is het stelsel van kindregelingen herzien middels de Wet hervorming kindregelingen (2015). Het doel van deze wetswijziging was het stelsel te vereenvoudigen, de armoedeval voorkomen van werkende alleenstaande ouders met een laag inkomen en daarnaast te komen tot besparingen. Onder andere werd de dubbele kinderbijslag voor uitwonende kinderen om onderwijsredenen (DKOR) aangescherpt. Omdat er in de periode voor 2015 enkele gevallen van misbruik aan het licht waren gekomen heeft de wetgever in de WHK bepaald dat de noodzaak om vanwege het onderwijs uitwonend te zijn moet worden aangetoond. Er werden enkele specifieke gronden aangewezen op basis waarvan recht op dubbele kinderbijslag om onderwijsredenen voortaan zou gelden. Dit zijn de vijf doelgroepen die verder in dit rapport centraal staan.

Eilandbewoners

Op de Waddeneilanden bestaat maar erg beperkt voortgezet en beroepsonderwijs. Veel gezinnen kiezen er dus voor om hun kinderen op het vasteland te laten wonen, waar passender, meer gevarieerd onderwijsaanbod beschikbaar is. Onder eilandbewoners is DKOR ingeburgerd, omdat deze al vrij lang voor hen geldt. Voor deze groep ouders zijn kosten om het kind niet-thuis te laten wonen relatief hoog, omdat het vaak om meerdere kinderen gaat, terwijl de huurkosten per kind even hoog zijn.

3.1 Inleiding

Deze groep wordt omschreven in artikel 7 van de AKW, lid 6, sub b.3. Volgens deze bepaling hebben ouders recht op dubbele kinderbijslag wanneer ze in een gebied wonen waarbij niet verwacht mag worden dat de kinderen dagelijks heen en weer reizen naar school. In artikel 15, lid 2 van het besluit uitvoering kinderbijslag wordt uitgelegd dat het hier gaat om ouders die op Vlieland, Terschelling, Ameland of Schiermonnikoog wonen. Texel valt dus niet onder de regeling.

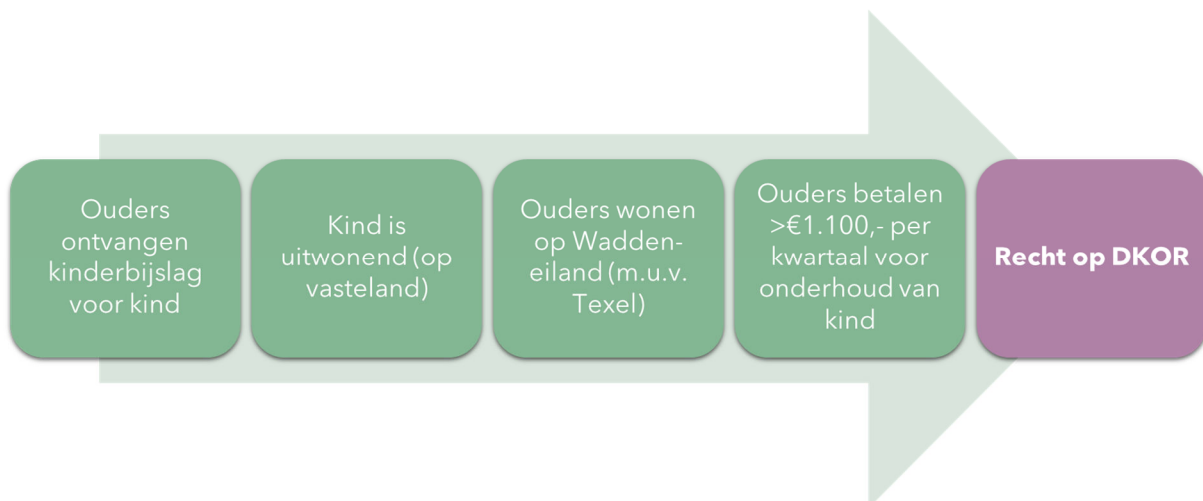
Op elk van de Waddeneilanden staat weliswaar een lokale middelbare school¹⁰, maar het onderwijs hier is niet geschikt voor alle leerlingen. In de praktijk vinden vooral kinderen op

¹⁰ Op Vlieland is dat De Jutter, op Terschelling 't Schylger Jouw, op Ameland de Burgemeester Walda Scholengemeenschap en op Schiermonnikoog de Inspecteur Boelensschool.

vmbo-TL-niveau er hun draai. Voor opleidingen op andere niveaus moeten kinderen uitwijken naar het vasteland. Jongeren van Vlieland en Terschelling gaan bijvoorbeeld naar school in Harlingen; jongeren van Ameland en Schiermonnikoog gaan veelal naar school in Leeuwarden. Kinderen van eilandbewoners reizen vaak in groepen met de veerboot naar hun ouders in het weekend en weer terug. Ze huren op het vasteland vaak een kamertje voor een relatief lage huurprijs. Voor goed verdienende ouders is er ook een optie om een appartement voor hun kind(eren) te kopen en dat te verhuren zodra hun kinderen een diploma hebben gehaald. Volgens een van de ouders die wij spreken komt het zelden voor dat ouders voor het onderwijs van hun kinderen naar het vasteland verhuizen. Dat is voor veel ouders namelijk een té ingrijpende stap.

In Figuur 1.3 leggen we uit hoe de SVB vaststelt of een aanvrager in deze doelgroep valt, en of hij/zij recht heeft op DKOR. Dit stroomdiagram hebben wij ook gebruikt in onze enquête. Technisch gezien wordt een onderzoeksformulier (zie Bijlage 1) gebruikt om de onderhoudskosten van de ouders/verzorgers te bepalen.

Figuur 3.1. Bepaling van recht op DKOR voor ouders in afgelegen gebieden

Uit het Bouwstenenrapport¹¹ blijkt dat het om een kleine groep gaat, namelijk zo'n 15% (± 173) van de lopende DKOR-uitkeringen.

DKOR-gevallen uit deze doelgroep kunnen "overlappen" met andere doelgroepen. Zo kunnen kinderen van de Waddeneilanden op een maritieme academie wonen, topsporter zijn of aan een zeldzame mbo-opleiding studeren. Wij spraken met één eilandbewoner die een kind op een maritieme academie heeft, waardoor de financiële lasten net iets anders in elkaar zitten: de internaatkosten zijn hoger dan particuliere huur, maar deze ouder hoeft vervolgens geen onderhoudskosten meer te betalen omdat die al bij het internaat inbegrepen zijn.

¹¹ De Beleidsonderzoekers en Verwonderzoek, "Bouwstenen voor beleidsdoorlichting kindregelingen en evaluatie WHK", 2018.

3.2 Bekendheid

De DKOR is als het ware ingeburgerd in de eilandcultuur. Ouders horen van lokale vrienden, kennissen of collega's over de regeling of herinneren zich dat hun eigen ouders er vroeger ook gebruik van maakten. Ook maken ouders met meerdere kinderen meermaals gebruik van de regeling.

Twee ouders zegt dat de informatievoorziening over DKOR wel wat helderder mag, bijvoorbeeld vanuit de scholen op het vasteland. Je bent als ouder namelijk afhankelijk van informele informatievoorziening als het aankomt op kennis van de regeling en dat kan ertoe leiden dat een enkele ouder geen gebruikmaakt van de regeling. Eén ouder betaalde bijvoorbeeld twee jaar onderwijs en verblijf van zijn dochter volledig uit eigen zak voordat hij getipt werd over de regeling.

“Als je zelf blanco gaat zoeken naar een potje, valt het niet mee om op deze regeling uit te komen.”

- Ouder (1 minderjarig kind op vasteland, 1 volwassen kind maakte vroeger gebruik van de regeling)

3.3 Extra kosten

De totale extra kosten die deze ouders maken in verband met het uitwonend zijn bestaan uit huisvestingskosten, bootkosten en kosten voor maaltijden. Bovendien, zegt een ouder, zijn kosten voor zaken als sportclubs en muzieklessen aan wal duurder dan op het eiland. Het totaal per maand ligt rond de €400,-. De volgende extra kostenposten gelden voor ouders met kinderen op het vasteland:

- De huisvestingskosten lopen uiteen van €200,- tot €270,- per maand, inclusief g/w/l. De hoogste huisvestingskosten worden betaald door een eilandbewoner met een zoon op een maritiem academie: de maaltijden zijn bij die prijs inbegrepen. Hoe meer kinderen een eilandbewoner op het vasteland heeft, hoe hoger de huisvestingskosten. Eén ouder heeft op het vasteland een appartement voor zijn kinderen aangeschaft; hij geeft aan dat dit onder eilandbewoners steeds populairder wordt. Bij aanvang van het huurcontract besteden ouders ook geld aan de inrichting van de kamer. Eén ouder zegt dat dit neerkomt op ongeveer €10,- per maand.
- Kinderen reizen elk weekend naar het eiland. Veel veerbotendiensten stellen schoolkaarten beschikbaar, waardoor de kosten beperkt blijven. Een schoolkaart kost ongeveer €125,- tot €150,- per jaar. Eén ouder betaalt elke boottocht zonder abonnement en komt zo (uitgaande van €5,- per rit) op ongeveer €500,- reiskosten per jaar uit. Sommige ouders betalen ook een toeslag voor de snelboot. Voor Ameland is dat bijvoorbeeld €7,50 per rit.¹² Ook zijn er kosten voor het vervoer vanaf de haven naar

¹² <https://www.wpd.nl/ameland/tarieven-ameland/>

de school. Tussen Holwerd en Leeuwarden is de busrit bijvoorbeeld €5,- voor een enkele rit. Eén ouder betaalt elke rit los, één betaalt voor een OV-abonnement.

- Ouders betalen ook "elke avond voor twee maaltijden" (voor het thuiswonende gezin én het uitwonende kind). Dat kost hen per maand ongeveer €100,-.
- Er zijn ook ouders die doordeweeks hun kinderen op het vasteland bezoeken om voor hen te koken en/of schoonmaken. Dat gaat bijvoorbeeld op toerbeurt met andere ouders. Voor die reis heen en terug betalen zij een hoger bedrag dan voor hun kinderen, omdat voor kinderen een schoolkaart beschikbaar is. Er geldt wel een eilandertarief.
- De kinderen van de ouders die wij interviewen, hebben allemaal wel eens een zomerbaantje op het eiland. Het inkomen beschouwen de ouders als zakgeld, het wordt niet gebruikt als tegemoetkoming in de kosten die gepaard gaan met onderwijs aan wal. Verder besparen de eilandbewoners niet op kostenposten doordat hun kind uitwonend is.

3.4 Landschap en andere regelingen

Behalve de DKOR kunnen ouders met uitwonende kinderen aanspraak maken op de "toelage uitwonende studenten". Dit is een gemeentelijke regeling die op elk van de Waddeneilanden van kracht is. De regeling is bedoeld voor ouders met kinderen t/m 17 jaar die aan de wal onderwijs volgen, en voor ouders van kinderen van 18+ die aan de wal HAVO- of VWO-onderwijs volgen. Ouders die minder verdienen dan € 35.318,33 per jaar krijgen de maximale toelage van € 157,93 per maand. Voor ouders die meer verdienen dan € 35.318,33 neemt de maandelijkse toelage voor elke meer verdiende euro met 30 cent af.¹³ Dat betekent dat bij een inkomen van ongeveer € 41.600 op jaarbasis er geen toelage meer is.

Daarnaast hebben de kinderen korting voor de veerdienst. Verder zijn er geen regelingen specifiek voor deze ouders.

"Het gaat echt beter met [mijn dochter] nu ze daar zit. Ik merk dat ze daar keuzes kan maken; dat ze het prettig vindt om met mensen op het vasteland om te gaan. Maar haar moeder en ik vinden het wel jammer dat ze zo weinig thuis is."

- Ouder (3 kinderen, van wie nu 2 op het vasteland naar school gaan)

¹³ Zie voor Vlieland bijvoorbeeld: https://www.vlieland.nl/home-vlieland/producten_42323/product/toelage-uitwonende-studenten-vlieland_1039.html. De korting is berekend volgens de kortingsystematiek in de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS), artikel 2.25.

Tabel 3.1. Samenvatting van kosten per maand voor eilandbewoners met uitwonende kinderen. We maken een uitsplitsing naar ouders die een gemeentelijke tegemoetkoming ontvangen en ouders die dat niet doen. Belangrijk daarbij is dat wij géén ouders hebben gesproken die recht hebben op de tegemoetkoming, dus wij hebben geen inzicht in hun specifieke kosten. In plaats daarvan baseren we onze inschatting op de kosten van ouders zónder tegemoetkoming. (NB: De gemiddelde kosten per maand zijn afgeleid uit de interviews.)

	Huisvesting	Reizen	Huishouden	Extra kosten	Mogelijke vergoeding	Totaal
Eilandbewoners boven gemeentelijk minimum	Huur: €230,83 (€200,- tot €270,-)	Bootkosten: €18,06 (€10,83 tot €43,-) + toeslag voor snelboot + evt. buskosten Holwerd- Leeuwarden	€98,38 (€86 tot €107,50)	Reiskosten ouders (eilandertarief)	n.v.t.	€347,27 excl. optionele kosten (i.e. snelboottoeslag, reiskosten ouders)
Eilandbewoners onder gemeentelijk minimum	Huur: €230,83 (€200,- tot €270,-)	Bootkosten: €18,06 (€10,83 tot €43,-) + toeslag voor snelboot + evt. buskosten Holwerd- Leeuwarden	€98,38 (€86 tot €107,50)	Reiskosten ouders (eilandertarief)	Gemeentelijke tegemoetkoming: €78,97 (€0 tot €157,93)	€268,30 excl. optionele kosten (i.e. snelboottoeslag, reiskosten ouders)

3.5 Ervaringen

Ervaringen met de aanvraag

De zes ouders die wij spraken, hebben niet direct de dubbele kinderbijslag aangevraagd toen hun kinderen de basisschool afrondden. Meestal wachtten deze ouders in plaats daarvan ongeveer twee jaar voordat ze op zoek gingen naar een kamer voor hun kind op het vasteland. Op 12-jarige leeftijd vinden de ouders een kind eigenlijk nog te jong om op kamers te wonen; rond 14 à 16 jaar vinden zij verantwoord. Dat betekent dat deze ouders ongeveer twee tot vier jaar gebruikmaken van DKOR.

Het aanvraagproces verloopt voor deze ouders prima. Zij worden niet afgewezen. Voor sommige ouders is het onderzoeksformulier lastig in te vullen, omdat het veel specifieke informatie van hen vereist. Daar schrikken de ouders de eerste keer wel een beetje van, omdat ze er niet aan gewend zijn om de kostenposten op deze manier bij te houden. De daaropvolgende aanvragen verlopen daarentegen veel soepeler, omdat ouders – gebaseerd op

de eerste aanvraag - van tevoren al weten welke kosten zij voor deze kinderen zullen maken en hoe ze de benodigde informatie bij elkaar moeten zoeken.

“Dat formulier was wel een eye-opener! Als je al die kosten zwart-op-wit ziet, zou je je kinderen gelijk verkopen!”

- Ouder (1 minderjarig kind op vasteland, 1 volwassen kind dat vroeger van dezelfde regeling gebruikmaakte)

Toegevoegde waarde van DKOR

Eilandkinderen proberen de lokale middelbare scholen een paar jaar uit of zoeken meteen een kamer op het vasteland. Daar hebben de kinderen meer keuzevrijheid en worden zij uitgedaagd om op hun eigen niveau te presteren. Vooral kinderen die een vmbo-advies hebben gekregen vinden hun draai in het sociale leven op het eiland, maar kinderen met een ander advies vinden het volgens de ouders lastig om zich thuis te voelen tussen hun leeftijdsgenootjes op het eiland. Ouders geven aan dat het met hun kinderen veel beter gaat als ze op het vasteland naar school gaan.

Ook zonder de DKOR zouden de kinderen onderwijs op het vasteland hebben mogen volgen, zeggen de ouders, maar dan hadden ze wel met geld moeten schuiven. Eén ouder heeft een dochter die op het vasteland woont en een zoon die elke dag heen en weer reist naar het eiland (sommige ouders vinden hun kinderen op 13-jarige leeftijd nog te jong om buitenshuis te wonen, dus wachten ze nog even). Deze ouder merkt dat de zoon veel meer moeite heeft met het bijhouden van huiswerk. De dochter, die immers na haar laatste lesuur onmiddellijk naar huis kan fietsen, kan veel efficiënter omgaan met haar tijd. De boottocht naar het ouderlijk huis maakt voor de zoon echt verschil uit en is bovendien een duur en vermoeiend onderdeel van de dag voor hem.

“Bij urenuitval kan zij naar huis, want het is maar vijf minuten fietsen. Ze hoeft niet te wachten op de langzame boot zoals hij, die uren zijn voor hem in principe verloren. Het zijn toch vijf loze uren. Je moet van goeden huize komen om toch je werk te gaan doen tijdens het wachten op de boot. Uit haar schoolresultaten blijkt dat zij haar uren beter besteed dan hij.”

- Ouder (2 kinderen, van wie één op het vasteland woont en één op het eiland in het ouderlijk huis)

Voor de ouders draagt de DKOR zeker wel wat bij, al is het bedrag niet hoog. Alle beetjes helpen voor hen. Vooral de huur wordt gezien als een substantiële kostenpost. Een andere mogelijkheid dan hun kinderen op het vasteland naar school sturen is er voor hen niet.

“De dubbele kinderbijslag maakt zéker wel verschil uit. Het geeft meer financiële lucht.”

- Ouder (3 kinderen, van wie nu 2 op het vasteland naar school gaan)

De ouders geven aan dat ze zich kunnen voorstellen dat DKOR vooral voor eilandbewoners met een laag inkomen erg belangrijk is. Eén ouder stelt voor dat een inkomenstoets ingevoerd zou

kunnen worden, zodat ouders die het financieel niet breed hebben een wat hoger bedrag kunnen ontvangen.

“Zonder deze regeling zouden mijn kinderen ook wel naar Leeuwarden gaan, maar het is een mooi extraatje. Maar ik ga het ook niet groter maken dan het echt is voor ons.

Afschaffing zou voor ons jammer zijn, maar ik kan me voorstellen dat een ramp is voor mensen die meer nodig hebben dan wij of die alleenstaand zijn met kinderen.”

- Ouder (2 minderjarige kinderen op het vasteland, 1 volwassen kind dat vroeger van dezelfde regeling gebruikmaakte)

“Zonder de regeling zouden we wel echt kariger moeten leven. Het zou kunnen, maar we zouden het zeker niet breed hebben.”

- Ouder (1 minderjarig kind op het vasteland, 2 volwassen kinderen die vroeger van dezelfde regeling gebruikmaakten)

Ervaringen met de uitvoering

Er komen in gesprekken met uitvoerders geen knelpunten aan het licht voor deze doelgroep.

3.6 Tussenconclusie

Maar een klein deel van alle DKOR-aanvragen wordt ingediend door ouders in afgelegen gebieden ($\pm 15\%$). Wel lijkt de regeling op enkele uitzonderingen na ingeburgerd te zijn in de eilandcultuur: bijna elke ouder weet ervan. Ouders zijn afhankelijk van elkaar wat betreft informatievoorziening over de regeling: noch de basisscholen, noch de middelbare scholen lichten ouders voor over het bestaan van DKOR. We verwachten dat er weinig tot geen niet-gebruik binnen deze doelgroep bestaat.

Behalve DKOR kunnen ouders met een inkomen tot circa € 41.600 een inkomensafhankelijke toeslag krijgen van hun gemeente. Deze toeslag heeft in wezen hetzelfde doel als DKOR, namelijk het tegemoetkomen in de kosten die de ouders maken omdat hun kind vanwege onderwijs uitwonend is. Voor gezinnen met een laag inkomen (tot circa € 35.000; zij krijgen de maximale toelage) is de toelage ongeveer anderhalf keer zo hoog als DKOR.

DKOR wordt gezien als een fijne tegemoetkoming die echter zeker niet alle kosten voor het uitwonen dekt. Meerdere ouders noemen de regeling “een druppel op een gloeiende plaat”, maar ze denken dat de regeling zeker voor ouders met een laag inkomen wel degelijk bijdraagt aan het onderwijs van de kinderen.

De ervaringen met het aanvraagproces en het contact met de SVB zijn binnen deze doelgroep positief. Ook de SVB vindt deze doelgroep goed te overzien: er bestaan geen moeilijkheden in de beoordeling.

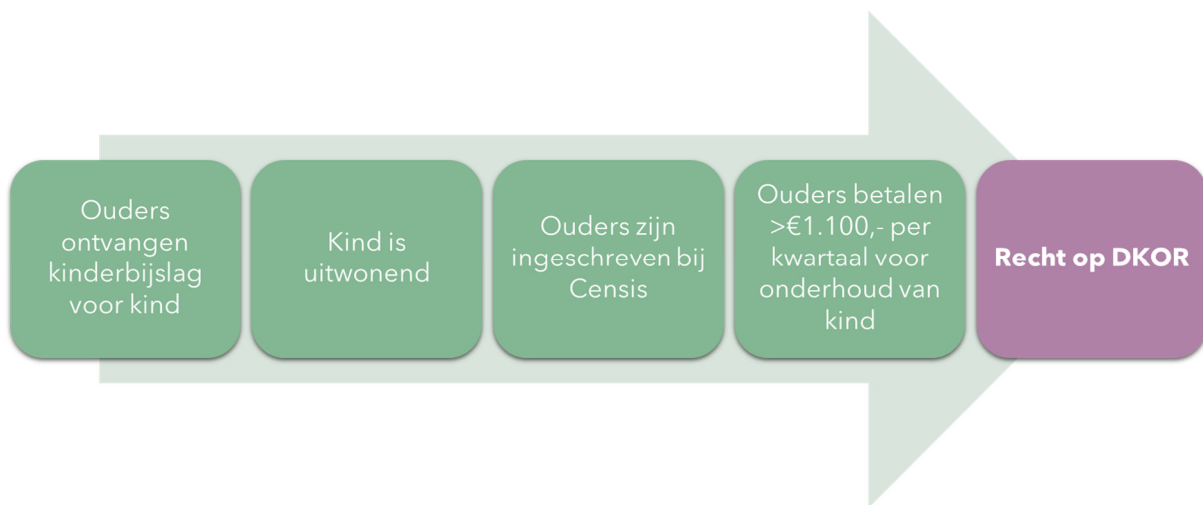

Binnenvaartschippers

In de doelgroep reizende beroepen gaat het vaak over ouders die samen een binnenvaartschip beheren. Zij bevaren wateren in Nederland, België, Duitsland en verder. Hun kinderen verblijven op speciale internaten (of in gastgezinnen) in Nederland. Elk weekend rijden de ouders naar het internaat om hun kinderen op te halen en weer weg te brengen. Dat vereist van de ouders, boven op de internaatkosten en ouderbijdrage, hoge reiskosten.

4.1 Inleiding

Volgens artikel 7, lid 6, sub b.2 hebben ouders die bepaalde beroepen uitoefenen recht op dubbele kinderbijslag. In artikel 15, lid 1 van het besluit uitvoering kinderbijslag wordt gepreciseerd dat het gaat om de beroepen die worden genoemd in de subsidieregeling opvang van kinderen met een varend/trekkend bestaan.

Figuur 4.1. Bepaling van recht op DKOR voor ouders met een reizend beroep

Bijna de helft van het aantal DKOR-ontvangers betreft ouders met een reizend beroep (49%), zo blijkt uit het Bouwstenenrapport van 2018. In de praktijk gaat het hierbij vrijwel altijd om binnenvaartschippers, maar het kunnen ook kermisexploitanten en circusartiesten zijn.¹⁴ Deze doelgroep maakt per kind het langst gebruik van DKOR, omdat kinderen vanaf het moment dat zij leerplichtig zijn al uitwonend worden. Zij verblijven doorgaans vanaf zes jaar oud (t/m 17 jaar) op een (schippers)internaat of in een gezinshuis.¹⁵ Bovendien hebben ouders in deze doelgroepen meestal meer dan één uitwonend kind. In totaal woonden er in 2018 662 kinderen in internaten van Meander en Limena, en nog eens 10 in gastgezinnen. Deze aantallen lopen al jarenlang terug.¹⁶

Terwijl de kinderen een unieke huisvestingssituatie hebben, volgen zij wel onderwijs aan reguliere scholen in de buurt van het internaat. Sommige reguliere scholen in de buurt van schippersinternaten kennen daardoor relatief grote populaties schipperskinderen.

In Nederland bestaan twee organisaties die internaten en gezinshuizen voor schipperskinderen beheren: stichting Meander¹⁷ en Stichting Limena. Ouders kiezen een internaat onder andere op basis van ligging en (al dan niet) religieuze grondslag. Het moet voor ouders plausibel zijn om in de buurt aan te meren en hun kinderen in het weekend op te halen. Zo spraken we met ouders die met hun binnenvaartschip door heel Europa varen, maar het makkelijkst in de Rotterdamse haven kunnen aanleggen. Daarom was een schippersinternaat in Zwijndrecht voor hen een

¹⁴ De Stichting Rijdende School biedt basisschoolonderwijs aan kinderen van kermisexploitanten. Maar uit een gesprek met een vertegenwoordiger blijkt dat kinderen die op de Rijdende School zitten, meestal gewoon bij hun ouders kunnen blijven wonen. Ze maken dus geen gebruik van DKOR.

¹⁵ Voor kleuters zijn er speciale kleuterscholen beschikbaar, zoals ligplaatsonderwijs en afstandsonderwijs van de Stichting voor Landelijk Onderwijs aan Varende Kinderen (LOVK).

¹⁶ Bron: persoonlijke communicatie met het ministerie van VWS en Berenschot, "Een trekkend bestaan", 2016.

¹⁷ Beheerd in een Holding Stichting "Meander-Prokino"; Meander is binnen deze stichting de tak die schippersinternaten beheert, Prokino doet kinderopvang. Prokino is verreweg de grotere tak, vandaar dat de stichting zich vaak als "Prokino" presenteert.

logische keuze. Sommige ouders die wij spreken hebben zelf ook op een schippersinternaat gezeten en hebben dus al een geschiedenis met het internaat.

DKOR-gevallen uit deze doelgroep kunnen “overlappen” met andere doelgroepen. Zo kunnen kinderen van schippers op een maritieme academie wonen, topsporter zijn of aan een zeldzame mbo-opleiding studeren. Wel is het zo dat kinderen op latere leeftijd pas onder deze andere doelgroepen kunnen gaan vallen: totdat zij naar de middelbare school gaan, is overlap eigenlijk niet mogelijk.

4.2 Bekendheid

Informatie over de DKOR hebben ouders vaak, omdat ze zelf uit schippersgezinnen komen. Het is voor de meeste ouders een vanzelfsprekendheid of “als het ware met de paplepel ingegoten”.

“Het bestaat al jaren. Dat weet je gewoon.”

– Ouder (2 kinderen, beide wonen in een schippersinternaat)

Er bestaat daarnaast nog een handjevol kanalen via welke de binnenvaartschippers ook op de regeling gewezen kunnen worden. Schippersgezinnen kennen elkaar ten eerste vaak en horen zo van elkaar over de regeling. Eén ouder ontving daarnaast informatie over de DKOR tijdens de inschrijving op het internaat. Twee gezinnen hebben boekhouders gespecialiseerd in binnenvaart die ook op de regeling wezen. Het Landelijk Oudercontact voor de Trekkende Beroepsbevolking (LOVT) biedt ten slotte ook wel eens ondersteuning rondom DKOR.

4.3 Extra kosten

De kosten per ouder verschillen aanzienlijk. Dit heeft ermee te maken dat de wettelijke ouderbijdrage inkomensafhankelijk is, en dat de reiskosten per gezin sterk variëren – namelijk afhankelijk van de plaats waar de ouders hun binnenvaartschip kunnen aanmeren.

- Binnenvaartschippers betalen een wettelijke ouderbijdrage voor verblijf van een kind op een schippersinternaat. De hoogte van deze bijdrage is afhankelijk van het verzamelinkomen van de ouders en het aantal kinderen dat binnen het gezin naar een schippersinternaat gaat. De ouders noemen bedragen tussen de €1700,- en €3800,- per kind per jaar.¹⁸ De wettelijke ouderbijdrage wordt geïnd door Censis.
- Het internaat vraagt daarnaast nog een bijdrage van de ouders voor schoolreisjes, onderhoud en aanleg van speelvoorzieningen, etc. De genoemde bedragen lopen uiteen van €100,- tot €200,- per kind per jaar.
- Terwijl maaltijden al inbegrepen zitten bij de wettelijke ouderbijdrage, moeten ouders nog wel extra kleding, schoenen en toiletartikelen aanschaffen voor hun kinderen.

¹⁸ De bedragen zijn vastgelegd in de “Subsidieregeling opvang kinderen van ouders met trekkend/varend bestaan”. Voor een eerste kind ligt de ouderbijdrage tussen € 1.730,62 en € 3.138,36. Voor elk volgende kind ligt de bijdrage tussen € 1.153,55 en € 1.857,40.

Omdat het heen en weer transporteren van deze spullen niet denkbaar is, spreekt één ouder van een "dubbele garderobe" voor elk kind: één op het internaat en één op het schip. Per jaar worden bedragen op €300,- tot €1000,- ingeschat.

- Vooral de reiskosten lopen erg uiteen. Ouders halen hun kinderen aan het begin van het weekend met de auto op en brengen ze aan het eind van het weekend weer terug. De resulterende benzinekosten lopen per jaar op tot €3000,- à €17.000 per jaar (meestal voor twee of meer kinderen tegelijkertijd). Soms moeten ouders ver rijden om hun kinderen op te halen. Eén ouder noemt bijvoorbeeld een gemiddelde afstand van 2000 km per weekend.
- Eén ouder noemt kosten aan de oudercommissie. Deze is binnen de stichting actief en behartigt de belangen van kinderen en ouders. Deze ouder betaalt daaraan jaarlijks een bijdrage van €30,-.

4.4 Landschap en andere regelingen

Stichting Limena en Stichting Meander, die de internaten en gasthuizen voor Nederlandse schipperskinderen beheren, worden gefinancierd vanuit het ministerie van VWS via de "Subsidieregeling opvang kinderen van ouders met trekkend/varend bestaan". Dit is een instellingssubsidie voor het huisvesten, verzorgen en opvoeden van deze kinderen in een internaat of pleeggezin. Een beleidsmedewerker van VWS laat weten dat ooit onderzocht is of de binnenvaartschippers een inkomensafhankelijke toeslag konden ontvangen volgens het systeem van de kinderopvangtoeslag. Maar uit het ex ante-onderzoek bleek toen dat zo'n systeem niet zou werken voor binnenvaartschippers, omdat hun inkomen erg kan fluctueren. De instellingssubsidie bleek geschikter. In deze regeling is ook opgenomen dat de instellingen een ouderbijdrage moeten vragen aan ouders. De hoogte van deze bijdrage is ook in de regeling vastgelegd. Deze ouderbijdrage is inkomensafhankelijk. Voor een eerste kind ligt de bijdrage tussen € 1.730,62 en € 3.138,36. Voor elk volgende kind ligt de bijdrage tussen € 1.153,55 en € 1.857,40. Verder zijn er voor deze doelgroep geen andere regelingen.

"We wisten van vrienden al dat er verder niks was, dus we hebben er verder ook niet meer naar gezocht."

- Ouder (2 kinderen op schippersinternaat)

Tabel 4.1. Samenvatting van kosten per maand voor binnenvaartschippers met uitwonende kinderen. (NB: De gemiddelde kosten per maand zijn afgeleid uit de interviews.)

	Huisvesting	Reizen	Huishouden	Extra kosten	Mogelijke vergoeding	Totaal
Binnenvaartschippers	Wettelijke ouderbijdrage: €218,75 (€154,17 tot €291,67)	€780,42 (€250 tot €1416,67)	Kosten schoeisel voor kinderen op internaat: €50,- (€25,- tot €83,33)	Oudercommissie	n.v.t.	€1.049,17 excl. optionele kosten (i.e. oudercommissie)

4.5 Ervaringen

Ervaringen met de aanvraag

De ouders die wij spreken, hebben het proces van aanvragen als gemakkelijk ervaren. Na het invullen en retourneren van de formulieren kregen alle ouders vrij snel een bevestigingsbericht van de DKOR. Ouders die voor meerdere kinderen DKOR hebben aangevraagd, hebben al die keren geen problemen ervaren. Verder vinden de ouders het geen probleem om de formulieren in te vullen, omdat zij inzien dat het nou eenmaal nodig is voor een goede uitvoering van de DKOR.

Sommige ouders vinden het wel vervelend dat ze elk jaar opnieuw formulieren moeten invullen, terwijl het volgens hen voor de hand ligt dat – zolang zij nog als binnenvaartschipper werkzaam zijn en hun kinderen nog minderjarig zijn – zij nog voor DKOR in aanmerking komen. Een andere keuze dan verblijf op een schippersinternaat of in een gasthuis is er niet. Eén ouder ervaart het proces als “administratieve rompslomp”. Een ouder suggereert om in plaats van ieder jaar opnieuw alle formulieren in te vullen, vanuit de SVB te vragen of er iets aan de situatie veranderd is, omdat dat een hoop invulwerk scheelt. Het is volgens deze ouder ook mogelijk om het controleformulier minder vaak op te sturen, zoals eens in de drie jaar.

Eén ouder vond het niet echt intuïtief om zijn kinderen in te schrijven in een gemeente. Voor de SVB is inschrijving in een andere gemeente signaal dat het kind uitwonend is; daarop stuurt de SVB een brief naar ouders om aan te geven dat er mogelijk recht op DKOR is.

“Het voelt ergens wel raar, omdat het je eigen kinderen zijn die dan per se in die gemeente ingeschreven moeten staan. Maar het is nou eenmaal nodig voor de regeling.”

– Ouder (4 kinderen, van wie 3 op een schippersinternaat wonen)

Toegevoegde waarde van DKOR

De DKOR wordt door de ouders gezien als de belangrijkste tegemoetkoming voor de internaatkosten, of als financiële compensatie voor de totale kosten. Opvallend genoeg noemen

veel van hen vooral de wettelijke ouderbijdrage als kostenpost waarbij zij een financiële tegemoetkoming op prijs stellen, terwijl reiskosten gemiddeld hoger zijn (zie Tabel 3.1). Dat komt wellicht omdat reiskosten gelijk blijven, onafhankelijk van het aantal kinderen dat heen en weer gebracht wordt, terwijl de wettelijke ouderbijdrage flink kan oplopen naarmate het gezin groter wordt. De ouders zien DKOR als een zeer welkome financiële aanvulling.

Vrijwel alle ouders geven aan dat als de DKOR weg zou vallen, ze zouden moeten overwegen of het financieel gunstiger is dat de vrouw aan wal gaat wonen en voor de kinderen zorgt, en dat de man blijft varen en personeel in dienst neemt. Dat zou er dan wel in resulteren dat het gezin op nog "lossere schroeven" komt te staan. Vaders zouden dan ook in het weekend door moeten werken (om zich de personeelskosten te kunnen veroorloven) en kunnen vervolgens minder vaak hun gezin komen opzoeken. Het is voor sommige ouders ook mogelijk om samen meer werkuren te draaien om de extra kosten te compenseren. Voor alle ouders geldt dat ander werk geen optie is, en dat ze naar een optie zullen moeten zoeken om het financieel toch houdbaar te houden.

"Het geld is een welkome aanvulling. Het is deels m'n eigen schuld, want ik ben ooit gaan varen en we kregen kinderen. Maar ik vind het wel een fijne tegemoetkoming."

- Ouder (4 kinderen, van wie 3 op een schippersinternaat wonen)

"Als de regeling weg zou vallen zou onze zoon op het internaat kunnen blijven, maar er blijft onder de streep wel minder over en dan zou ik op een gegeven moment toch met mijn vrouw moeten overwegen of het niet beter is financieel gezien dat zij aan wal gaat, en dat ik personeel in dienst neem. Maar op den duur hangt daar een flink prijskaartje aan."

- Ouder (5 kinderen, van wie 2 op een schippersinternaat wonen)

Als DKOR komt te vervallen, is het volgens twee ouders mogelijk dat het ministerie meer investeert in de schippersinternaten, zodat de wettelijke ouderbijdrage verlaagd kan worden. Dat zou ook de administratieve last van het onderzoeksformulier en de jaarlijkse controle verminderen.

"De opbrengst van transport in de binnenvaart zit ook niet in de lift. Prijzen zijn niet dusdanig dat er veel vet op onze botten zitten. Je moet de dubbele kinderbijslag dus zo houden, ze moeten ons niet korten, dat zou niet fijn zijn."

- Ouder (4 kinderen op een schippersinternaat)

Ervaringen met de uitvoering

De uitvoering is in principe niet lastig, vinden de uitvoerders. Het enige punt waarop enigszins vertraging zou kunnen optreden, is bij het checken van de woonplaats van de ouders. Bij het beoordelen van aanvragen van schippers (en ouders met andere reizende beroepen), moeten de uitvoerders bij de SVB namelijk bij Censis de status van beide ouders checken. De communicatie hierover kan wat tijd vergen.

4.6 Tussenconclusie

Bijna de helft van de DKOR-aanvragen wordt ingediend door ouders met een reizend beroep; voor 99% bestaat deze groep uit binnenvaartschippers. Net als bij de eilandbewoners is de regeling bij binnenvaartschippers ingeburgerd: zij horen er bijvoorbeeld over van collega-schippers of van schippersinternaten. Daarom verwachten we dat niet-gebruik erg laag is.

De schippers betalen een wettelijke ouderbijdrage aan Stichting Meander of Limena. De hoogte van deze ouderbijdrage is afhankelijk van het gezamenlijk inkomen en het aantal kinderen dat interneert. De schippersinternaten krijgen daarnaast subsidie vanuit de subsidieregeling voor schippersinternaten (van het ministerie van VWS). Voor de binnenvaartschippers bestaan er geen overige regelingen waar zij gebruik van kunnen maken. De kosten van het onderwijs van schipperskinderen zijn hoger dan de dubbele kinderbijslag en bestaan voornamelijk uit de eigen bijdrage die ze aan het internaat moeten betalen en de reiskosten voor het wekelijks ophalen en wegbrengen van hun kinderen. DKOR wordt gezien als een fijne, soms essentiële tegemoetkoming.

De ouders vonden het aanvraagproces eenvoudig. Ook de uitvoerders bij de SVB vinden dit geen lastige doelgroep. Wel moet worden vastgesteld dat beide ouders varen, en niet één van hen aan wal woont.

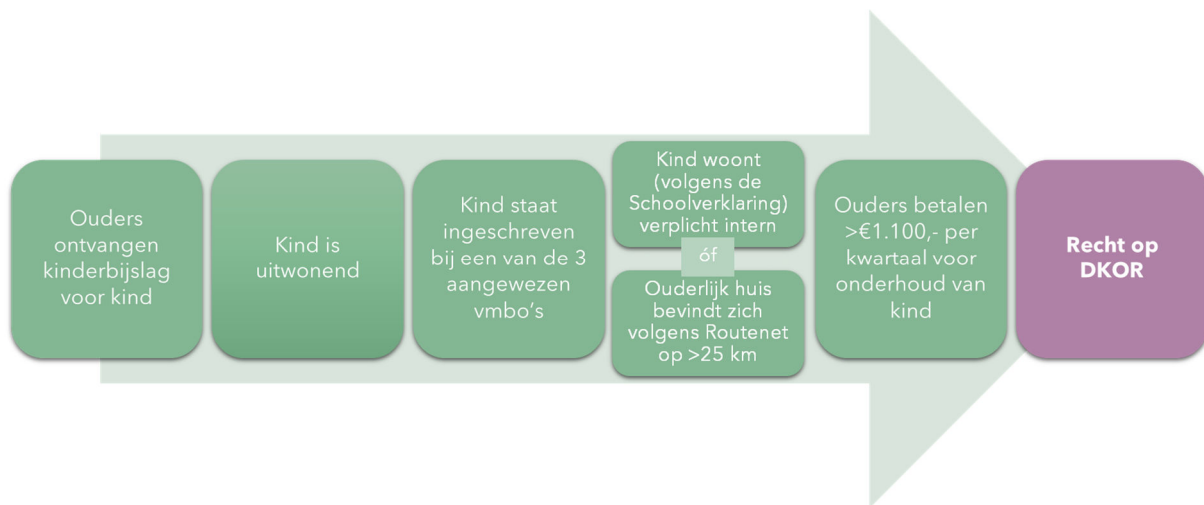
Maritieme academies

In Nederland zijn drie maritieme academies. Twee daarvan hebben een internaat waarin veel kinderen wonen. De kinderen zijn in principe altijd welkom om intern te wonen, maar als zij in de derde klas voor het profiel "Rijn-, Binnen- en Kustvaart" kiezen, wordt interneren verplicht. Maritieme academies worden op reguliere wijze gefinancierd door de overheid en ontvangen daarnaast een subsidie voor internaatskosten. Voor deze internaatskosten wordt ook een gestaffelde ouderbijdrage gerekend.

5.1 Inleiding

Volgens artikel 7, lid 6, sub b.5 van de AKW hebben ouders recht op dubbele kinderbijslag wanneer ze aantonen dat hun kind een bepaalde school bezoekt die bij regeling is aangewezen, en wanneer de dichtstbijzijnde school waar dit onderwijs wordt geboden verder weg is dan een bepaald aantal kilometers. In bijlage C van de regeling dubbele kinderbijslag om onderwijsredenen worden drie vmbo-instellingen aangewezen, zogenaamde maritieme academies, die hier recht op geven. Deze drie instellingen zijn de enige VO-instellingen in Nederland waar leerlingen een diploma met beroepskwalificatie halen. Het aantal kilometer wordt in lid 2 van die regeling op 25 vastgesteld. In artikel 7 van de AKW wordt gesteld dat de kilometereis niet geldt wanneer het kind verplicht bij de onderwijsinstelling interneert. $\pm 7\%$ van de DKOR-aanvragen betreft kinderen die naar een maritieme academie gaan.

Figuur 5.1. Bepaling van recht op DKOR voor ouders met kinderen op een maritieme academie

Nederland kent drie maritieme academies: in Rotterdam, IJmuiden en Harlingen. Deze organisaties voorzien de Nederlandse én Europese binnenvaart (zie hoofdstuk 4) van personeel. De binnenvaart maakt een belangrijk deel uit van de Nederlandse economie; daarin spelen de maritieme academies een vitale rol.

De academies in Harlingen en IJmuiden zijn onderdeel van één organisatie.¹⁹ Bij de academie in Rotterdam wonen geen of nauwelijks kinderen intern, omdat de meeste leerlingen in de buurt wonen. Dus (vrijwel) alle kinderen die onder deze doelgroep vallen, wonen in IJmuiden of Harlingen. In de eerste twee jaar mag een kind nog thuis blijven wonen; vanaf het derde leerjaar zijn kinderen verplicht intern te wonen bij de academies in IJmuiden en Harlingen als zij de uitstroomrichting "Rijn-, Binnen- en Kustvaart"²⁰ kiezen.

"Als je wilt werken op een schip moet je leren om te wonen en werken in een omgeving die op een schip lijkt. Vandaar dat we vinden dat je in de derde en vierde klas intern moet wonen op de school."

- Vertegenwoordiger Maritieme Academie Holland (waar IJmuiden en Harlingen onder vallen)

Vrijwel alle ouders kiezen ervoor om de kinderen ook in de eerste twee jaar intern te laten wonen. Dit geldt naar schatting voor 95% van de ouders: volgens een vertegenwoordiger van de Maritieme Academie Harlingen wonen 150 van de 163 leerlingen intern; in IJmuiden zijn het ongeveer 98 van de 104 leerlingen. Alleen als het kind in de eerste twee jaar van de opleiding zit (en dus nog niet verplicht is om intern te wonen) én de ouders wonen op minder dan 25 km

¹⁹ Dunamare Onderwijsgroep, in Haarlem.

²⁰ Dit specifieke profiel is overigens niet ter sprake gekomen in de interviews met uitvoerders van de SVB. Zij gaan ervan uit dat als een kind in het derde of vierde leerjaar zit, internering verplicht is. De Schoolverklaring zou nog onderscheid kunnen maken tussen de specifieke uitstroomrichtingen, maar hier wordt volgens de uitvoerders in de praktijk niet altijd naar gekeken als overige informatie als afdoende wordt beschouwd.

van de school, komt het kind niet in aanmerking voor DKOR.²¹ Op basis hiervan lijkt het logisch dat maar een klein deel van de ouders géén recht op DKOR. In de praktijk wonen de meeste ouders immers verder dan 25 km bij de school vandaan.

Een van de ouders die wij spreken, koos bewust voor een internaat vanwege de intensieve begeleiding.

5.2 Bekendheid

In alle gevallen lichtte de school de ouders voor over DKOR. De scholen bieden ook ondersteuning als de ouders vragen hebben of als de aanvraagprocedure om de een of andere manier vastloopt. Eén ouder ging 20 jaar geleden naar dezelfde school en werd door haar moeder gewezen op het bestaan van de regeling. De ouders lijken DKOR in de eerste instantie aan te vragen omdat zij verder dan 25 km bij de school vandaag wonen, om er later achter te komen dat zij ook recht hebben op de regeling als hun kind het profiel "Rijn-, Binnen- en Kustvaart" kiest.

5.3 Extra kosten

De ouders die wij spreken, hebben elk maar één kind op een maritiem academie. Het is in theorie natuurlijk ook mogelijk dat meerdere kinderen binnen één gezin naar een maritieme academie gaan. De geïnterviewde ouders hebben ook alle drie een kind op een reguliere school en kunnen dus goed een financiële vergelijking maken. Zij zeggen allen zonder te twifelen dat het onderwijs van hun uitwonende kind meer geld vereist.

- Op de maritieme academies zijn de schoolkosten (d.w.z. voor het internaat en de maaltijden) inkomensafhankelijk. De kosten lopen uiteen van €175,- tot €270,- per maand. Eén ouder noemt de DKOR gelijk aan ongeveer drie maanden huur.
- De academies vereisen bepaald materiaal. Dat wordt vooral aan het begin van het jaar aangeschaft. Deze kostenpost wordt vooral voor oudere kinderen steeds hoger. Ouders betalen bijvoorbeeld een laptop voor hun kind.²² Een ouder met een zoon in de derde klas (als een profiel gekozen wordt) betaalde ongeveer €300,- aan verdere materiaalkosten. Wel nemen kinderen hun kleding en toiletartikelen doordeweeks mee naar het internaat, dus het is veelal niet nodig voor ouders om een dubbele garderobe aan te schaffen zoals voor kinderen van binnenvaartschippers werd genoemd.

²¹ Dit getal telt op tot meer dan het gevonden aantal DKOR-ontvangers in de steekproef. Dat zou verklaard kunnen worden door het feit dat ouders meerdere kinderen in het internaat hebben wonen, maar het is onwaarschijnlijk dat dit op grote schaal voorkomt. Het zou ook kunnen worden verklaard door niet-gebruik, maar ook dit is onwaarschijnlijk. Ten slotte zou het verklaard kunnen worden door toeval in de steekproefrekening. In dat geval is het aantal DKOR-ontvangers dat tot deze doelgroep behoort in werkelijkheid groter dan we op basis van de steekproef die we in 2018 hebben getrokken verwachten.

²² De Maritieme Academie Harlingen heeft een fonds beschikbaar voor laptops, maar ouders betalen wel zelf de verzekering daarvan, zie <https://www.maritiemeacademieharlingen.nl/schoolboeken/>.

- De vrijwillige ouderbijdrage is jaarlijks ongeveer €300,-. Maar betaalt een ouder deze kosten niet, dan kunnen kinderen niet meegaan op excursies en schoolreisjes. Die worden naderhand wel behandeld (soms voor een cijfer) in de klas.
- Reiskosten zijn afhankelijk van de woonplaats van de ouder. Twee ouders betalen losse ritten met het OV: de kosten per rit zijn €13,50-€17,-. Een andere ouder maakt gebruik van een carpoolsysteem, waardoor ze per maand maar weinig benzinekosten betaalt. Dat komt wel net uit omdat er andere kinderen in de buurt wonen die naar hetzelfde academie gaan.

5.4 Landschap en andere regelingen

De maritieme academies ontvangen reguliere bekostiging, net als andere scholen in het VO.²³ Daarnaast dienen de academies in IJmuiden en Harlingen, waar leerlingen intern wonen, elk jaar een verzoek in voor tegemoetkoming van de internaatkosten. Dit gebeurt op grond van artikelen 85a en 89 van de Wet op het voortgezet onderwijs. Daarnaast vragen de academies in Harlingen en IJmuiden en ouderbijdrage. Deze is inkomensafhankelijk (gestaffeld, met lagere bijdrage voor ouders die minder verdienen) en ligt gemiddeld op € 1.950 per jaar.²⁴ Deze wijze van financiering is al decennia ongewijzigd. Ouders kunnen verder geen aanspraak maken op andere regelingen.

Tabel 5.1. Samenvatting van kosten per maand voor ouders met kinderen op een maritieme academie. We maken een uitsplitsing tussen kinderen die vrijwillig intern verblijven en kinderen die dat vanwege hun profiel verplicht doen. (NB: De gemiddelde kosten per maand zijn afgeleid uit de interviews.)

	Huisvesting	Reizen	Huishouden	Extra kosten	Mogelijke vergoeding	Totaal
Maritieme academies (vrijwillig internaat ²⁵)	€224,33 (€175,- tot €270,-)	€131,15 ²⁶ (€116,10 tot €146,20)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€355,48
Maritieme academies (verplicht internaat)	€224,33 (€175,- tot €270,-)	€131,15 (€116,10 tot €146,20)	Materiaalkosten derde klas: €25,-	n.v.t.	n.v.t.	€380,48

²³ Die bekostiging valt uiteen in personeelskosten en exploitatiekosten. De financiering is geregeld in de Regeling vaststelling bedragen landelijke gemiddelde personeelslast VO en in de Regeling bekostiging exploitatiekosten VO.

²⁴ Op basis van interview met directeur van Maritieme Academie Holland. Dit is voor circa 200 dagen per jaar kost en inwoning.

²⁵ Dit kan over zowel eerste- en tweedeklassers gaan als derde- en vierdeklassers die niet voor het profiel "Rijn-, Binnen- en Kustvaart" kiezen. Voor die laatste twee klassen gelden waarschijnlijk ook materiaalkosten, maar wij hebben niet met ouders gesproken die ons hierover kunnen vertellen.

²⁶ Ervan uitgaande dat het maar zelden voorkomt dat ouders en kinderen kunnen carpoolen.

5.5 Ervaringen

Ervaringen met de aanvraag

Eén ouder vond het invullen van het formulier goed te doen. Het gezin kreeg ondersteuning van een boekhouder bij het invullen.

De twee andere ouders vonden het formulier veel lastiger. Een van hen vond het niet prettig om naar kostenposten gevraagd te worden die zij niet als essentieel ziet, zoals cadeautjes. Ze kreeg daardoor het gevoel dat ze "niet genoeg" over had voor haar kind. Een andere ouder noemt deze zelfde kostenposten zelfs enigszins onrechtvaardig: zo komen ouders met een hoog inkomen veel makkelijker aan de minimale ouderbijdrage, meent zij. De ouders hebben allemaal telefonisch het formulier aangevraagd; volgens een van hen is de informatie online niet erg duidelijk.

"Het aanvraagproces is vrij ingewikkeld. Je moest echt een heel financieel overzicht opsturen. Dat is best wel veel informatie die je dan ineens moet gaan oplepelen, je vergeet snel dingetjes."

- Ouder

"Het is echt lastig om ergens nul euro in te vullen, ook al geef je niet bewust geld uit aan cadeaus en kinderfeestjes en zo. Je wilt jezelf niet tekort doen. Daar heb ik wel over gebeld naar de SVB. Ze hebben me daar goed geholpen, ook al was het antwoord nog steeds niet heel duidelijk. Ze zeiden dat ik maar gewoon een schatting moest maken."

- Ouder

De aanvragen van de ouders zijn allemaal in één keer goedgekeurd.

Toegevoegde waarde van DKOR

Kinderen willen graag intern op het academie wonen. Een heel groot deel van de klasgenoten woont over het algemeen intern; de kinderen doen veel samen. Kinderen die heen en weer reizen, missen voor hun gevoel veel van de interactie.

Eén ouder geeft aan dat haar kind zeker naar een andere opleiding had moeten kijken als DKOR niet bestond. Een andere ouder was ook in financiële moeilijkheden gekomen zonder de regeling, dan had haar kind misschien zelf een bijbaantje moeten zoeken om bij te dragen aan de kosten. De laatste ouder meldt dat het gedeelde inkomen niet lijdt onder de kosten voor het internaat, maar deze ouder is toch blij dat de regeling bestaat. Andere regelingen zijn er niet.

Ervaringen met de uitvoering

Pas recent is voor de beoordelaars bij de SVB duidelijk geworden dat internering niet altijd verplicht is op maritieme academies. Daarover bestond voorheen verwarring.²⁷ Pas vanaf de derde klas is het internaat voor het profiel "Rijn-, Binnen- en Kustvaart" verplicht. De Schoolverklaring, waarin de school onder andere aangeeft of internering verplicht is, helpt om te bepalen tot welke doelgroep de aanvraag behoort.

5.6 Tussenconclusie

Ouders van kinderen op een maritiem academie zijn een kleine doelgroep binnen DKOR. Door de scholen worden de ouders voorgelicht over de dubbele kinderbijslag, waardoor niet-gebruik waarschijnlijk laag is.

De maritieme academies ontvangen voor de kosten van het internaat extra subsidie van het ministerie van OCW. Daarnaast vragen de academies een eigen bijdrage van ouders. De hoogte van deze eigen bijdrage is inkomensafhankelijk, maar is altijd hoger dan de DKOR die ouders krijgen.

De ouders hebben positieve ervaringen met het aanvragen van de regeling, al wordt het onderzoeksformulier soms als lastig ervaren. Voor de uitvoerders bij de SVB is deze doelgroep niet lastig, al bestond er voorheen wat verwarring over verplichte en gekozen internering van de kinderen. In de Schoolverklaring wordt de school gevraagd om aan te geven of uitwonen voor de leerling verplicht is of niet, waardoor onderscheid gemaakt kan worden tussen leerjaren en uitstroomrichtingen.

²⁷ Volgens de directeur van de Maritieme Academie Holland is er af en toe nog wel eens een "overijverige ambtenaar" die een aanvraag voor DKOR afwijst omdat iemand nog in de eerste twee jaar van de opleiding zit. Maar ook in de eerste twee jaar hebben de ouders vrijwel altijd recht op DKOR, omdat ze meestal niet binnen een straal van 25 km van de opleidingen wonen.

Topspporttalenten

Kinderen met een bijzonder talent kunnen ervoor kiezen om gespecialiseerd onderwijs te volgen. Zo kunnen topsporttalenten naar scholen gaan die sport en onderwijs combineren (Topsport Talentscholen). Om naar zo'n Topsport Talentschool te gaan, is het soms noodzakelijk om buitenshuis te wonen, bijvoorbeeld in een CTO. In de praktijk komt het ook vaak voor dat topsporttalenten maar op enkele plekken in Nederland kunnen trainen en daarom naar een gastgezin of CTO verhuizen. Soms is internering zelfs verplicht. Internaatkosten zijn hoog, ook omdat topsporttalenten speciale maaltijden krijgen. In deze doelgroep komt het ook voor dat kinderen in het buitenland trainen en naar school gaan; deze subgroep maakt erg hoge onderwijskosten en is tegelijkertijd erg complex voor uitvoerders.

6.1 Inleiding

Ouders hebben ook recht op dubbele kinderbijslag wanneer hun kind als toptalent een bepaalde school bezoekt en/of bij een bepaalde instelling onderwijs volgt. Dit is geregeld in artikel 7, lid zes, sub b.1 van de AKW en in bijlagen B en D van de regeling DKOR. Het komt erop neer dat het toptalenten zijn op het gebied van dans, muziek of sport. De dansers en muzikalenten bezoeken zogeheten DAMU-scholen (bijlage B), de topsporters wonen op een centrum voor topsport en onderwijs (CTO; bijlage D) en volgen daarnaast onderwijs op een VO-school (doorgaans een Topsport Talentschool met LOOT-status, benoemd in bijlage B), of op het mbo, hbo of wo.

Figuur 6.1. Bepaling van recht op DKOR voor ouders van toptalenten

Volgens het Bouwstenenrapport wordt 18% van de aanvragen om dubbele kinderbijslag ingediend door ouders van jonge topsporttalenten of van toptalenten op het gebied van dans/muziek. Volgens een beleidsmedewerker komt het zelden voor dat DAMU-leerlingen gebruikmaken van DKOR; het gaat volgens haar waarschijnlijk vaker om topsporttalenten.

In Nederland bestaan vijf Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO's). Daarnaast zijn er 30 Topsport Talentscholen (verenigd in de Stichting LOOT) en 12 Dans- en Muziekscholen (verenigd in Stichting DAMU). Voor de regeling DKOR zijn de CTO's het meest relevant: vrijwel alle jongeren die vanwege sport uitwonend zijn wonen in een CTO.²⁸ De CTO's huisvesten de nationale sportprogramma's van NOC*NSF; hier komen de absolute toptalenten terecht, die meestal rond de leeftijd van 15-17 zijn (voor enkele sporten zoals turnen kan dit ook al jonger). Voordat ze de leeftijd voor een CTO bereikt hebben, gaan kinderen naar regionale trainingscentra, die, zoals de naam zegt, zich in de regio bevinden. De gedachte hierachter is dat kinderen in die leeftijd thuis kunnen blijven wonen en dat ze, zodra ze in een CTO gaan sporten, intern moeten wonen óf daar vlakbij moeten wonen.²⁹

“[Ons kind] werd op een gegeven moment verplicht om in een CTO te wonen. Die keus heb je niet zelf, als je op internationaal niveau wilt sporten, dan moet je daar gewoon heen. Als je binnen een halfuur van het CTO woont, dan mag je thuis blijven wonen. Woon je verder weg, dan moet je intern.”

– Ouder

²⁸ Voor zover wij weten komt het niet of zelden voor dat een minderjarig topsporttalent naar een Topsport Talentschool gaat en daarnaast in een gehuurde kamer of bij een gastgezin woont.

²⁹ Intern wonen is niet op elk CTO verplicht, maar er zijn doorgaans wel voorzieningen voor.

“De opleiding [van onze zoon] is in Amsterdam, waar wij ook wonen. We hebben geprobeerd te regelen dat onze zoon thuis kon blijven wonen tijdens het volgen van de opleiding, maar dat was niet mogelijk. Want NOC*NSF en CTO Amsterdam willen dat jongeren worden voorbereid op een mogelijke toekomst in sport, en dus moeten ze al zo vroeg mogelijk zelfstandig leren zijn. Daar hoort intern wonen bij. Het uitwonen was dus niet zozeer de eigen keuze van ons of van mijn zoon.”

- Ouder

Jongeren die in een CTO wonen of sporten kunnen in wezen naar elke school gaan die ze willen. De meeste gaan naar een VO-school met LOOT-licentie in de buurt van het CTO, maar sommige van hen gaan naar een mbo-, hbo- of wo-instelling in de buurt. DKOR-gevallen uit deze doelgroep kunnen daardoor in theorie ook “overlappen” met de doelgroep van zeldzame mbo-opleidingen.

Alleen mannelijke voetbaltalenten maken gebruik van een ander systeem. Voor veelbelovende jongens wordt onderwijs en huisvesting geregeld door Betaalde Voetbalorganisaties (BVO's). De clubs bekostigen doorgaans beide. Meisjes die op topniveau voetballen, voetballen wel bij CTO's, daarvoor werkt het dus hetzelfde als voor talenten in andere sporten.

Sommige minderjarige Nederlandse topsporttalenten kiezen ervoor om in het buitenland naar school te gaan als het sportaanbod daar passender is. Wij spreken met één ouder van een dochter die in het buitenland opgeleid wordt tot professioneel skiër; daar kan ze immers tegelijkertijd ook een opleiding op gymnasiumniveau volgen, terwijl daar volgens haar ouders in Nederland amper voorzieningen voor zijn. Reiskosten vanuit het buitenland (en naar het buitenland; ouders gaan ook wel eens op bezoek) zijn vanzelfsprekend veel hoger dan binnen Nederland.

Box 3: Gebruik van enquêtegegevens over ouders van toptalenten

84 ouders van toptalenten deden mee aan onze enquête. **9 (11%)** van hen behoren volgens onze criteria bij de doelgroep van DKOR. **4** van deze 9 zijn ouders van DAMU-kinderen, **5** zijn ouders van topsporttalenten. In dit hoofdstuk gebruiken we de antwoorden van de 5 ouders van topsporttalenten ter aanvulling van de interviewgegevens. Waar van toepassing voegen we ook de gegevens van de DAMU-ouders toe, wel telkens onderscheid makend tussen die twee doelgroepen.

6.2 Bekendheid

Informatie over de DKOR hebben de ouders ofwel van de school of CTO gekregen, ofwel van ouders van andere sportende kinderen. CTO's informeren ouders tijdens voorlichtingsdagen of -gesprekken actief over de kosten van het programma en welke rol DKOR daarin kan spelen. In een enkel geval waarbij dat niet gebeurt (bijvoorbeeld in het buitenland, waar de Nederlandse regeling natuurlijk zelden ter sprake komt), horen ouders van elkaar over de regeling.

“Ik denk dat er best veel niet-gebruik is. Het is geen bekende regeling, zelfs niet onder de ouders van andere topsporters. Het verbaasde me dat ik het van de ouder van een teamgenootje hoorde, en niet vanuit de school. [...] Nu probeer ik zelf ook ouders van teamgenootjes te informeren, want er zijn een hoop voor wie een extra financiële tegemoetkoming essentieel zou kunnen zijn.”

- Ouder

Van de 5 topsporttalentouders die onze enquête hebben ingevuld, ontvangen 4 de DKOR. De vijfde ouder heeft nog nooit over de regeling gehoord. De kinderen van deze vijf ouders/verzorgers gaan wel allemaal naar dezelfde Topsport Talentschool, namelijk het Sint-Joriscollege in Eindhoven. Van de vier ouders/verzorger die wel DKOR ontvangen, hoorde één over de regeling van de SVB (mogelijkerwijs bij het inschrijven van zijn/haar kind in een nieuwe gemeente), twee hoorden het via andere ouders, en één hoorde ervan via het CTO Eindhoven.³⁰

6.3 Extra kosten

Een van de ouders die wij spreken heeft een kind dat in het buitenland traint en onderwijs volgt. De kosten voor dit kind lopen enorm op. Ze bestaan uit de kosten voor het internaat en onderwijs, de kosten voor vliegtuigtickets³¹, telefoniekosten en materiaalkosten. Het internaat zorgt voor eten, drinken, inrichting van de kamer, etc. In totaal besteedt deze ouder per maand ruim €1000,- aan de opleiding van het kind. In theorie gaat het hier niet om een uitbijter: al kunnen we geen schatting maken van het aantal topsporttalenten in het buitenland, de uitvoerders van de SVB zijn allemaal bekend met deze moeilijke doelgroep. Voor de ouders in deze doelgroep is DKOR een heel bescheiden tegemoetkoming.

- Topsporttalenten hoeven meestal niet te betalen voor het sportprogramma dat de CTO's aanbieden. Dat wordt vergoed door VWS, via NOC*NSF.

“Als ze intern komen wonen moeten ze extra betalen voor huisvesting en maaltijdvoorzieningen. Die prijs is vooralsnog niet gesubsidieerd vanuit VWS, maar in onze onderhandelingen met partners hebben we wel gereduceerde tarieven. We kunnen goed onderhandelen.”

- Medewerker CTO

³⁰ De vier ouders van DAMU-talenten ontvangen geen van allen DKOR. Drie omdat ze nog nooit van de regeling gehoord hadden, één omdat hij/zij het aanvragen van DKOR “risicovol” vond en bang was het bedrag te moeten terugbetalen (in vakanties). De informatie die deze ouder/verzorger over DKOR ontving was gebrekkig, want hij/zij lijkt te denken dat het om een lening of inkomensafhankelijke tegemoetkoming gaat.

³¹ Uiteraard bezoeken kinderen in het buitenland hun ouders veel minder vaak dan uitwonende kinderen in Nederland. Toch gaat het om minderjarige kinderen die hun ouders en familie een handjevol keren per jaar in Nederland opzoeken en vice versa.

- De overige vier ouders hebben kinderen die in een CTO of bij een gastgezin wonen. Verblijf bij een gastgezin is goedkoper dan in een CTO.³² De geschatte verblijfskosten bij CTO's lopen uiteen van €414,- tot €575,-. Elk CTO heeft verblijf op een andere manier geregeld: in Papendal staat bijvoorbeeld een groot "hotel" waar veel topsporters wonen. In Den Haag heeft het CTO een aantal huizen voor de doelgroep geregeld. In Amsterdam staat een groot flatgebouw waar de topsporters wonen en waar toezicht wordt gehouden door een conciërge.
- Twee ouders betalen extra voor maaltijden. Een van hen betaalt €5 per doordeweekse dag (voor het avondeten, lunch en ontbijt zijn niet inbegrepen), de ander betaalt per maand ongeveer €200,- tot €250,-. De maaltijden zijn onderdeel van een speciaal sportdieet, verzorgd door een gespecialiseerde chef.
- De kinderen reizen met het OV in het weekend naar hun ouderlijk huis en weer terug. Kosten daarvoor zijn tussen de €100,- en €200,-.
- Kinderen hebben extra kleren nodig voor op het CTO. Daarnaast vereist hun opleiding specifiek materiaal, waaronder tenues, schoeisel en materiaal zoals ski's of een fiets voor BMX. De ouders noemen geen specifieke bedragen hiervoor.
- Eén ouder noemt een specifieke zorgverzekering voor het kind. Fysiotherapie en dergelijke zijn voor deze kinderen vaker nodig: dat past niet binnen een standaard basisverzekering.
- Moeten de kinderen naar het buitenland voor wedstrijden en toernooien, dan draaien de ouders veelal zelf op voor de kosten. Eén ouder noemt een bedrag van €600,- per maand.
- Bijbaantjes zijn voor deze kinderen helemaal niet mogelijk. Daar hebben ze, naast hun opleiding en hun trainingen, geen tijd voor.

De kosten van de vijf ouders/verzorgers die op de enquête reageerden, zien er als volgt uit:

- Gemiddeld betalen de vijf ouders/verzorgers per maand €7,50 aan vrijwillige ouderbijdrage. De hoogste vrijwillige ouderbijdrage is €16,67 per maand. Geen van hen heeft er dus voor gekozen om deze niet te betalen.
- Het lesmateriaal, waaronder boeken, kost per maand gemiddeld €6,67. Dit loopt op tot €16,67 per maand.
- Twee ouders hebben kosten voor een gastgezin. Zij betalen beide €250,- per maand.
- De ouders/verzorgers bezoeken hun kinderen gemiddeld 2 keer per maand. Per bezoek betalen ze ongeveer €30,-, waardoor het gemiddelde maandbedrag voor visites op €60,- uitkomt. Een van hen bezoekt zijn/haar kind ongeveer tien keer per maand, waardoor kosten op €300,- per maand uitkomen.

³² Wij kunnen voor de kosten van een gastgezin geen schatting maken, omdat de enige ouder die hiervan gebruikmaakt de bedragen liever niet besprak. Het bedrag is in ieder geval lager dan de kosten van het CTO, volgens deze ouder.

- Topsporttalenten komen per maand gemiddeld 4 keer naar huis. De kosten daarvoor zijn ongeveer €66,20, minimaal €45,- en maximaal €120,-.
- Soms worden de kinderen gehaald en gebracht door anderen, zoals familie of de ouders van andere kinderen op dezelfde school. Daaraan betalen ouders gemiddeld €144,- per maand.
- Twee ouders hebben niet-vergoede ziektekosten voor hun topsporttalenten. Ze betalen samen gemiddeld €1,75 per maand (€21,- per jaar).
- De huur is verreweg de hoogste kostenpost. Gemiddeld gaat het om €456,- per maand, variërend van €250,- tot €625,- per maand. Twee ouders betalen daarnaast nog g/w/l. Voor één varieert dat per maand, voor één is dat maandelijks €50,- boven op een huurprijs van €600,-.
- Geen van de kinderen heeft een eigen inkomen.
- Andere kostenposten zijn voeding (een speciaal sportdieet), de contributie van de sportclub en schoonmaakkosten.
- Gemiddeld zijn de kosten per maand €976,27. Op zijn laagst is dat €715,17, op zijn hoogst €1.654,17.³³
- Eén respondent merkt op:

“Dat je als ouder van een kind dat aan topsport doet financieel vrijwel alles zelf moet bekostigen en dat dit niet voor iedereen weggelegd is. De andere kinderen in het gezin merken dit zeker ook.”

6.4 Landschap en andere regelingen³⁴

De CTO's worden grotendeels gefinancierd vanuit NOC*NSF, indirect komt dit geld van het ministerie van VWS. Dit geldt voor de faciliteiten en het personeel. Maar huisvestingskosten voor de sporters worden buiten deze subsidie gelaten. Kosten voor huisvesting (en eten) berekenen de CTO's daardoor door aan de ouders. De CTO's zijn

³³ De ouders van DAMU-kinderen betalen een vrijwillige ouderbijdrage (€11,25), lesmateriaal (€16,67), de kosten voor een gastgezin (€245), reiskosten naar het kind (€33,75), reiskosten van het kind (€71,-), halen en brengen door anderen (€12,75), niet-vergoede ziektekosten (€0,27) en aan andere kostenposten (€12,52) per maand. Andere kostenposten zijn balletspullen en avondeten. In totaal zijn de kosten per maand €403,25. Eén ouder zegt dat het collegegeld voor de school jaarlijks €1850,- is. Een andere ouder (van een balletdanser of -danseres) zegt:

“Veel kosten zijn niet goed uit te leggen. Het is een grote mix. Reiskosten versus gastgezin. Als een kind 12 is, is het anders als het kind 16, 17 of 18 jaar is. In de bovenbouw komt ook de zaterdagles er nog bij. Soms veel spitzen dan weer minder. Kosten 60-80 per stuk en gaan soms maar 1 week mee. De regelingen zoals dubbele kinderbijslag; meer administratief werk en risico dan dat het een probleem oplost. Gastgezinnen: een tombola. Het gaat soms goed maar ook vaak fout of in het begin goed en dan willen ze ineens toch liever naar huis. Het zijn zware lange dagen. Dan liever even in de trein en bij pa en ma op de bank met een bord eten uitpuffen.”

³⁴ Voor DAMU-kinderen, die in dit hoofdstuk niet aan bod komen maar volgens de regeling wel onder dezelfde doelgroep vallen, is DUS-I beschikbaar bij het ministerie van VWS. DUS-I kan de reiskosten van DAMU-kinderen vergoeden. Voor minimezinnen is het Jeugdfonds Sport & Cultuur beschikbaar om instrumenten en andere materialen te bekostigen.

vrij om huisvesting te organiseren zoals het hen goeddunkt, en dus ook om de prijs te stellen. Daardoor verschillen de kosten voor huisvesting per CTO.

“Vanuit VWS gaat elk jaar ongeveer 50 miljoen naar dit terrein, een groot deel daarvan via NOC*NSF. Daarmee worden bonden, CTO’s, Topsport Talentscholen enzovoorts gesubsidieerd. Dus er gebeurt wat dat betreft van alles. De bijdragen van ouders zijn daarom niet de reële kosten, dat is allemaal al zwaar gesubsidieerd.”

– Beleidsmedewerker

Talentvolle sporters t/m 18 jaar³⁵ die opgroeien in een gezin in armoede³⁶ kunnen aanspraak maken op de Talentvoorziening van NOC*NSF. Deze voorziening is bedoeld als bijdrage in de kosten voor materialen, contributies, huisvesting (huur voor CTO) en reiskosten.³⁷ Voor deze toptalenten is per jaar maximaal €2000,- beschikbaar.³⁸

Gemeenten hebben soms ook een “talentfonds” voor minimagezinnen. Of dit er is, en hoe het is ingevuld, verschilt per gemeente.³⁹ Ook zijn er onafhankelijke fondsen die bijdragen aan sporttalenten toekennen.⁴⁰ Eén ouder stuitte op een subsidie speciaal voor toptalent in Amsterdam. Zijn kind kwam echter niet in aanmerking voor dit potje, omdat een talentstatus van NOC*NSF als uitsluitcriterium geldt. Volgens deze ouder is dat omdat NOC*NSF in theorie al genoeg geld beschikbaar zou moeten stellen voor topsporttalenten.

Tenslotte bestaat er een mobiliteitsvoorziening voor topsporttalenten die tot het Talent TeamNL behoren. Zo kunnen reiskosten vergoed worden. Daarnaast werkt NOC*NSF aan een “Mobility Card”, een soort studenten-ov-chipkaart om tegemoet te komen in reiskosten tussen ouderlijk huis en trainingslocatie.

In Nederland zijn veel kleine fondsen en subsidies (soms in samenwerking met het Jeugdfonds Sport & Cultuur) beschikbaar voor toptalenten die bepaalde sporten beoefenen. Maar er zijn ook sporten die in Nederland minder prioriteit hebben, zoals bepaalde wintersporten. Voor ouders van kinderen die deze sporten op topniveau beoefenen, zijn naast DKOR zelden andere potjes beschikbaar.

³⁵ Met een Belofte-, IT- of NT-status.

³⁶ Inkomen rond sociaal minimum, schuldhulpverlening/WSNP, of soortgelijke omstandigheden.

³⁷ Zie: <https://nocnsf.nl/athlete-services/teamnl-talentvoorzieningen>.

³⁸ Zie: <https://rtc.jbn.nl/talentvoorziening>.

³⁹ Zie als voorbeeld het Talentfonds in Drechtsteden: <https://www.leergelddrechtsteden.nl/dit-is-leergeld/talentfonds/>. Per kind kan maximaal gedurende twee jaar € 1.000 per jaar worden aangevraagd, en in het derde jaar nog maximaal de helft daarvan.

⁴⁰ Zie bijvoorbeeld het Sport Talentfonds Zuidoost, voor sporttalenten tussen 12-25 jaar in Amsterdam Zuidoost. Per talent kan maximaal € 500 per jaar worden aangevraagd.

“Er zijn geen andere vergoedingen voor onze zoon. Als hij 18 wordt, krijgt hij huurtoeslag en een uitwonende beurs. Dat is een gift als je je diploma haalt. Het is dus gunstig om te wachten tot je kind 18 is voordat hij naar een CTO gaat.”

- Ouder

De respondenten op onze enquête geven aan geen enkele vergoeding te krijgen anders dan korting op de reiskosten van hun kind. Een van de vijf ouders ontvangt naar eigen zeggen OV-korting. Dat is per maand 40% van het totaal.⁴¹

Tabel 6.1. Samenvatting van kosten per maand voor ouders van uitwonende topsporttalenten. (NB: De gemiddelde kosten per maand zijn afgeleid uit de interviews.)

	Huisvesting	Reizen	Huishouden	Extra kosten	Mogelijke vergoeding	Totaal
Topsporters (excl. topsport in het buitenland)	CTO: €469,33 €414,- tot €575,-)	Naar ouderlijk huis: €154,17 (€100,- tot €208,33) + wedstrijden in het buitenland	Maaltijden: €167,50 (€100,- tot €225,-)	Materiaalkosten en kosten voor zorgverzekering	Talentvoorziening (€500,-) of talentenfonds (uiteenlopend)	€791,-⁴²

6.5 Ervaringen

Ervaringen met de aanvraag

Twee ouders hebben het proces als gemakkelijk ervaren. Deze ouders kregen relatief snel een bevestigingsbrief over de DKOR.

Bij de andere drie ouders verliep dit proces wat moeizamer.

- Eén ouder kreeg een maand na de bevestigingsbrief van de DKOR een verzoek om een kostenoverzicht opnieuw op te sturen en kon geen informatie vinden op de website over DKOR voor ouders van topsporters. De check voor herhaling van DKOR bleek, na telefonisch contact, inderdaad correct te zijn verstuurd naar deze ouder. Er moesten dus opnieuw formulieren ingevuld worden. Deze ouder ervaarde deze timing én het gebrek aan specifieke informatie voor ouders van topsporters als vreemd. Bovendien moest deze ouder in een Schoolverklaring

⁴¹ Twee van de DAMU-ouders maakt gebruik van DUS-I, dat de reiskosten van DAMU-leerlingen vergoedt. Een ouder van een balletdanser(es) ontvangt sponsorgeld vanuit een talentenfonds.

⁴² De Talentvoorziening/talentenfonds zijn hierbij niet meegenomen. Geen van de ouders die wij spraken, maakte hier gebruik van.

aangeven dat de school over een LOOT-status beschikt (terwijl een lijst van erkende Topsport Talentscholen bij de SVB beschikbaar is: bijlage B van de wet bevat deze).

- Een andere ouder moest zeven keer bellen omdat de gegevens nog niet in het dossier zouden staan terwijl de formulieren al waren opgestuurd. Eén medewerker van de SVB zei dat hij dat digitaal kon doen, terwijl een andere medewerker zei dat het uitsluitend per post gedaan kon worden. Na nóg een keer gebeld te hebben bleek dat de gegevens al lang en breed bekend waren bij de SVB, dus dat de ouder niet opnieuw de formulieren hoefde in te vullen.⁴³
- De laatste ouder moest drie keer bellen naar de SVB omdat de formulieren niet te downloaden waren.

Volgens een aantal betrokken partijen is het vooral moeilijk om DKOR aan te vragen voor topsporttalenten die in een CTO wonen en daarnaast een opleiding doen bij een mbo. Er is zelfs een periode geweest dat topsporttalenten op het mbo per ongeluk uitgesloten waren in de regeling.

“Een concreet voorbeeld: afgelopen jaar hadden we een meisje dat in Leeuwarden op een mbo zit. Haar ouderlijk huis zit daar dichterbij. Maar ze gaat dan in Heerenveen wonen, dat is niet voor school, maar voor sport. Dan is de vraag: past dat in de regeling? Ik moet dat dan uitleggen. Met die extra uitleg komt het dan wel goed, maar het vergt wel even wat. Voor Topsport Talentscholen is dat veel makkelijker.”

– Medewerker CTO

Toegevoegde waarde van DKOR

Als de DKOR weg zou vallen zou het voor vrijwel alle ouders mogelijk zijn om hun kinderen alsnog buitenshuis te laten wonen voor hun opleiding. Er is wel een verschil tussen financiële draagkracht tussen ouders. Eén ouder vertelt dat het gezin er dusdanig op achteruit zou gaan en dat de opleidingskosten nu al een groot bedrag vormen om iedere maand op te hoesten; een andere ouder vertelt dat afschaffing financieel vrij weinig zou betekenen omdat de DKOR geen voorwaarde is om het kind buitenshuis te laten wonen.

De ouders zien de DKOR als welkome aanvulling voor de kosten die ze maken, maar het dekt niet volledig de kosten. De DKOR wordt gezien als belangrijkste tegemoetkoming voor de huisvestingskosten, schoolkosten of reiskosten.

“Het klinkt heel onaardig, maar ik heb er niet zo heel veel aan. Het dekt niet de kosten, maar het is een mooie aanvulling.”

– Ouder

⁴³ Overigens gaat het hier om de ouder van een kind dat in het buitenland op toptniveau sport. Deze aanvragen zijn voor medewerkers van de SVB complex, zoals blijkt uit de ervaringen met de uitvoering.

De meeste geïnterviewde ouders laten weten zich ervan bewust te zijn dat het niet voor alle ouders mogelijk is om hun kinderen te laten topsporten, al helemaal niet als de DKOR zou wegvallen. Twee ouders suggereren om de DKOR inkomensafhankelijk te maken.

“Ze zouden de dubbele kinderbijslag inkomensafhankelijk moeten maken. Voor ons is het mogelijk om alles financieel te regelen, maar er zijn ook kinderen met talent die ze niet kunnen ontwikkelen omdat de ouders niet genoeg geld hebben om dat te bekostigen.”

- Ouder

Twee ouders noemen bovendien dat het praktischer zou zijn als er een aparte regeling voor topsporttalenten zou komen. De link met de kinderbijslag vinden zij niet intuïtief. Het zou volgens een van hen logischer zijn als de geldstromen via sportinstanties zoals de CTO's of NOC*NSF zouden verlopen, zodat de internaatkosten verlaagd zouden kunnen worden. Dat is mogelijk wel minder transparant voor ouders: zij kunnen dan niet zelf meer bepalen wat ze met het geld doen.

“Mijn dochter doet dit omdat ze het leuk vindt, maar ook om hier in haar latere carrière mee door te gaan omdat ze veel talent heeft. Ze heeft als sporter die blik op de toekomst. Dan vind ik het eigenlijk vreemd dat de enige regeling waar we aanspraak op kunnen maken, de kinderbijslag is.”

- Ouder

Van vier topsportouders die DKOR ontvangen, geven drie ouders/verzorgers aan dat hun kind ook zonder de regeling zijn/haar opleiding had kunnen volgen. Eén ouder/verzorg had moeten besparen op andere dingen om de opleiding te kunnen bekostigen. Deze ouder/verzorg zou hebben moeten minderen op vakanties en kleding. Dat zou het gezin heel erg gemerkt hebben, denkt deze respondent.

Ervaringen met de uitvoering

Elk jaar wordt de lijst met scholen in het voortgezet onderwijs met een Topsporttalentschoollicentie of een DAMU-licentie, en de lijst met centra voor topsport geactualiseerd door gespecialiseerde beleidsmedewerkers. In de praktijk treedt op deze lijsten maar weinig verandering op.

Voor de uitvoerders bij de SVB levert de doelgroep topsporttalenten wel eens problemen op. Onder de uitvoerders bestaat wat onduidelijkheid over de NOC*NSF-status die kinderen kunnen krijgen. Meestal wordt aangenomen dat als een kind naar een topsporttalentschool of CTO gaat, dit kind een NOC*NSF-status heeft. Soms volgt het kind echter een opleiding voor topsporttalenten in het buitenland, dan moeten de uitvoerders uitgaan van wat er online over deze kinderen te vinden is. Volgens een medewerker van NOC*NSF is er in de afgelopen twee jaar aan gewerkt om het systeem van statusverlening transparanter en toegankelijker te maken, maar deze nieuwe ontwikkeling is nog niet geland bij de SVB.

“Ik herinner me ook dat een kind wel werd toegelaten tot een topsportschool in België, maar niet hier in Nederland. Ze kwalificeren toptalent dus anders in het buitenland, dat maakt het niet eenvoudig.”

- Beoordelaar

“Als kinderen in het buitenland sporten of een sportopleiding doen, laat ik die casussen meestal over aan het juridische team op het hoofdkantoor. Ik brand daar mijn vingers niet aan.”

- Beoordelaar

Ook hangt onder topsporttalenten de keuze voor een opleiding doorgaans niet af van de locatie van het ouderlijk huis. Voor topsporttalenten is de trainingslocatie doorslaggevend. De locatie van de school hangt vervolgens af van de sportlocatie. Het kan daardoor voorkomen dat er een alternatieve opleiding dicht bij het ouderlijk huis is. Dan is de beoordeling van de casus lastig.

“Volgens mij zit de pijn bij de schaarse mbo-opleidingen en de topsportertjes. [...] De topsporttalenten gaan liever naar een school die dicht bij hun trainingslocatie is dan naar een school die bij hun ouderlijk huis is. Er was bijvoorbeeld een meisje van wie de ouders in Alkmaar woonden, maar zij was uitwonend in Zeist omdat daar ‘het neusje van de zalm’ van haar sport was. Daar ging ze ook naar school. Dat gaf dus moeilijkheden, de aanvraag van haar ouders werd afgewezen omdat er een opleiding dichtbij was. Het juridische team zei dat de regeling daar niet voor bedoeld was.”

- Beoordelaar

6.6 Tussenconclusie

De groep ouders die vanwege topsport een aanvraag om DKOR doen is relatief klein: het gaat naar schatting om minder dan 18% van de aanvragen. Uitwonen is in Nederland alleen mogelijk bij CTO's; daarvan zijn er in Nederland vijf. Er wordt ook gebruikgemaakt van buitenlandse opleidingen. Ook kunnen mannelijke voetbaltalenten eventueel via BVO's uitwonend zijn, maar dit hebben we niet aangetroffen.

Ouders maken veel kosten voor hun topsporttalenten. Enerzijds zijn er de kosten die gepaard gaan met het sporten op hoog niveau, zoals materiaalkosten en reiskosten voor deelname aan internationale wedstrijden. Deze kosten laten we in dit onderzoek buiten beschouwing, omdat ze niet zozeer te maken hebben met het feit dat het kind uitwonend is. De extra kosten die te maken hebben met het uitwonend zijn vallen hoofdzakelijk uiteen in huisvesting (dit is de hoofdmoot), voedsel en reiskosten. DKOR dekt slechts een klein deel van de kosten die gepaard gaan met het uitwonend zijn.

Er bestaan naast DKOR wel andere geldstromen, maar doorgaans niet direct voor de ouders. Vanuit NOC*NSF ontvangen de CTO's bijvoorbeeld subsidie; deze is echter niet bedoeld voor de huisvesting, waardoor de CTO's deze moeten financieren middels de ouderbijdragen. Voor minimagezinnen heeft NOC*NSF een aparte regeling beschikbaar en ook de gemeenten hebben soms een talentenfonds voor gezinnen die krap bij kas zitten.

Het aanvraagproces verloopt soms moeizaam. Dat komt vooral omdat kinderen niet uitwonen vanwege de opleiding, maar vanwege hun sport. Daarom levert vooral de 25km-eis soms problemen op; immers zijn er vaak alternatieve opleidingen dicht bij het ouderlijk huis. Kinderen kiezen dus een opleiding die bij hun sport past. Ook gevallen in het buitenland zijn voor de SVB soms lastig te beoordelen, mede omdat in zo'n geval lastig te bepalen is of een kind een topsporttalentstatus heeft.

Mbo-ouders

In Nederland worden op bepaalde mbo's opleidingen gegeven die maar zelden voorkomen. Willen kinderen deze opleidingen volgen, dan zijn ze soms gedwongen om elke dag ver te reizen of in de buurt van de opleiding naar verblijf op zoek te gaan. De ouders van deze kinderen vormen de laatste en meest complexe doelgroep van de regeling. Jaarlijks wordt een lijst opgesteld van alle zeldzame mbo-opleidingen in Nederland. Dat is een ingewikkeld proces. Voor de ouders zitten kosten in de huur en materiaalkosten. Aan de andere kant wordt voor de helft van deze doelgroep het OV wel vergoed.

7.1 Inleiding

Ouders hebben recht op DKOR wanneer hun kind een school bezoekt die in de regeling DKOR is genoemd, en de afstand tussen het ouderlijk huis en de dichtstbijzijnde vergelijkbare opleiding groter is dan 25 kilometer. Dit is geregeld in artikel 7, lid 6, sub b.5 van de AKW. In bijlage A en E van de regeling DKOR worden de mbo-opleidingen opgesomd die toegang geven tot dubbele kinderbijslag. Het gaat om zogenaamde "zeldzame mbo-opleidingen". Het

komt erop neer dat een opleiding als zeldzaam wordt gekenmerkt wanneer deze op minder dan tien plekken in Nederland wordt aangeboden.⁴⁴

Op grond van dat criterium bevatten bijlagen A en E gezamenlijk bijna 2000 mbo-opleidingen. De lijst met mbo-opleidingen is aan veel verandering onderhevig: elk jaar vallen er opleidingen af en komen er nieuwe bij, maar volgens de uitvoerders die zich jaarlijks over deze lijst buigen blijft het totale aantal grofweg gelijk. Er wordt in de lijst onderscheid gemaakt tussen BBL- en BOL-opleidingen⁴⁵, soms met dezelfde naam (bijv. "Werkvoorbereider industrieel produceren met hout"/BOL voltijd en "Werkvoorbereider industrieel produceren met hout"/BBL). Ook komt het voor dat één locatie zowel een BOL- als BBL-variant van dezelfde opleiding aanbiedt.⁴⁶ Het werken met de scholenlijst vereist daardoor veel precisie van de beoordelaars bij de SVB.

Figuur 7.1. Bepaling van recht op DKOR voor ouders met kinderen op zeldzame mbo-opleidingen

De 25km-eis bestaat uit twee onderdelen:

1. De opleiding bevindt zich op minstens 25 km van het ouderlijk huis.
2. Er bevinden zich geen alternatieve opleidingen (met hetzelfde CREBO) binnen een straal van 25 km van het ouderlijk huis.

In de praktijk houdt de 25km-eis in dat de beoordelaar moet verifiëren dat niet alleen de gekozen opleiding zich hemelsbreed op 25 km van het opgegeven ouderlijk adres bevindt,

⁴⁴ Soms is dat omdat de opleiding locatiegebonden is. Zo kan een opleiding tot steward(ess) alleen gegeven worden in de buurt van een vliegveld, waarvan er in Nederland maar een handjevol zijn.

⁴⁵ Er zijn twee soorten Mbo-opleidingen: BOL en BBL. BOL staat voor Beroeps Opleidende Leerweg, BBL staat voor Beroeps Begeleidende Leerweg. BBL-studenten hebben een arbeidsovereenkomst met een werkgever (en dus salaris); zij werken doorgaans vier dagen per week bij de werkgever, en gaan één dag per week naar school. BOL-studenten gaan in principe naar school, en lopen daarnaast stages. Zij gaan niet in het kader van hun opleiding een arbeidsovereenkomst aan met een werkgever.

⁴⁶ Eén gezin koos specifiek voor een opleiding omdat deze voorzieningen had voor kinderen met dyslexie. Dat is niet terug te zien in de beschrijving van de opleiding in de wet. Deze opleiding staat inmiddels negen keer op de scholenlijst; zou er één opleiding bijkomen met dezelfde CREBO-code, dan zouden de ouders niet langer recht hebben op DKOR.

maar ook de opleidingen met dezelfde CREBO-code die op de scholenlijst genoemd staan. In het uiterste geval is het dus noodzakelijk dat negen opleidingen apart gecontroleerd worden. De ouders die wij spreken laten ook weten dat een afstand van 25 km voor het kind niet altijd dezelfde consequenties heeft: in sommige gevallen kan een kind die afstand met het OV in heel korte tijd dagelijks afleggen (bijv. als ouders in een grote stad wonen en de school zich in een andere grote stad bevindt), in sommige gevallen is de reis veel langer omdat er minder goede OV-verbindingen zijn.

Volgens de MBO-raad zijn er meerdere redenen waarom een opleiding op de scholenlijst kan komen te staan. Er zijn bijvoorbeeld maar tien à 11 instellingen in Nederland waar agrarische opleidingen gegeven worden. Datzelfde geldt voor opleidingen in de visserij. Technische opleidingen zijn erg versnipperd omdat ze vaak erg specialistisch zijn. Daarom is zo'n groot deel van de opleidingen op de scholenlijst van technische aard, terwijl de technische opleidingen in totaal maar een klein percentage van alle mbo-leerlingen hebben. Bepaalde vakgebieden, zoals de zorg, kennen relatief "algemene" opleidingen, waardoor vaker dezelfde CREBO-code toegekend wordt aan dit soort opleidingen. Daarom eindigen opleidingen in de zorg minder vaak op de scholenlijst van aangewezen beroepsopleidingen.

Ongeveer 12% van de aanvragen (het gaat om ongeveer 140 kinderen) om DKOR is vanwege een zeldzame mbo-opleiding.

Box 4: Gebruik van enquêtegegevens over ouders van toptalenten

Aan onze enquête doen **272** ouders/verzorgers mee die kinderen op een zeldzame mbo-opleiding hebben. Van hen komen volgens onze criteria **2** ouders/verzorgers in aanmerking voor DKOR. Dat is minder dan **1%**. In dit hoofdstuk gebruiken we de antwoorden van de twee ouders van kinderen op zeldzame mbo-opleidingen ter aanvulling van de interviewgegevens.

7.2 Bekendheid

Voor de ouders van kinderen op een zeldzame mbo-opleiding is het moeilijk om de regeling te vinden. Vanuit de school is hierover zelden voorlichting en er is ook geen koepelorganisatie die hen vertegenwoordigt. De ouders zijn op allerlei verschillende manieren aan informatie over DKOR gekomen:

- De regeling stond zonder naam of link genoemd op de website van de school. De ouder moest de regeling zelf opzoeken.
- Een zoektocht leidde uiteindelijk naar de website van de SVB. Er werd op de website van de school/opleiding wel verwezen naar DUO, maar niet naar de specifieke regelingen die van toepassing zouden kunnen zijn voor de ouders.

“Je weet gewoon niet waar je op moet zoeken. Het is echt alsof je gaat zwemmen in een oceaan.”

– Ouder

- Een ouder hoorde er ooit over in het nieuws of las erover in de krant. Zij “wist het van vroeger”.
- Bij het inlezen over regelingen beschikbaar voor een ouder kind werd naar de DKOR verwezen. Dat kwam destijds niet van pas, maar jaren later herinnerde de ouder zich dit weer.
- Eén ouder noemt het bestaan van DKOR “algemene kennis”. Vervolgens moest zij wel even het internet afsporen voordat ze ontdekte waar ze een aanvraag moest indienen.

De beide ouders/verzorgers die op onze enquête reageren, maken geen gebruik van DKOR. Ze hebben allebei geen aanvraag ingediend; een van hen omdat hij/zij niet op de hoogte was van het bestaan van de regeling en de ander omdat de opleiding volgens hem/haar niet op de scholenlijst voorkomt. Toch is de uitnodiging voor de enquête specifiek naar deze ouder opgestuurd omdat zijn/haar kind een van de zeldzame mbo-opleidingen volgt. Het is mogelijk dat het hier een wijziging van de scholenlijst betreft: in de wet online is de opleiding niet te vinden, maar naar aanleiding van latere aanpassingen is de school toch op de lijst in het systeem van SVB (Paradoxs) terechtgekomen. Openbaar wordt de lijst dan niet bijgewerkt. Deze ouder wist zelf niet van de regeling, maar zijn/haar kind had er wel van gehoord (wellicht via de school of via klasgenoten).

7.3 Extra kosten

De kosten in deze groep lopen erg uiteen, omdat de opleidingen erg verschillend zijn.

- Huisvestingskosten zijn €285,- tot €520,- per maand. In één geval wordt de huisvesting geregeld door het kennis- en opleidingsinstituut dat ook de mbo-opleiding verzorgt. Eén kind verblijft bij een gastgezin, dus maaltijden zijn bij de huisvestingskosten inbegrepen.
- De reiskosten worden goeddeels vergoed. De overheid vergoed d.m.v. een reisproduct de reiskosten van BOL-studenten; werkgevers/stageplekken bekostigen vaak de reiskosten van BBL-studenten. Eén ouder betaalt voor haar kind een abonnement bij de NS; als gevolg daarvan reist haar kind met korting voor ongeveer €20,- per weekend.
- Kosten voor de maaltijden, telefoonabonnementen en kleding lopen uiteen van €100,- tot €395,50 per maand. Ouders vragen wel van hun kinderen om op de kosten te letten.
- De vrijwillige ouderbijdrage voor de genoemde mbo-opleidingen is relatief hoog, zeggen de ouders. Ze betalen deze het liefst wél, zodat hun kind niets mist. Het gaat om bedragen van €350,- tot €1300,- per jaar.
- Materiaal voor de mbo-opleidingen is duur: dat kost ouders tussen de €304,- en €2700,- in een jaar. Soms moeten er ook licenties en certificaten behaald worden.
- Eén dochter heeft een bijbaantje waarmee ze wat zakgeld verdient. Ze betaalt daarmee voor een deel haar reiskosten, want ze wordt vaak op vrijdag ingeroosterd terwijl ze een week-ov heeft. Daardoor kan ze alleen maar in het weekend naar het ouderlijk huis reizen. De kosten voor die reis splitsen haar ouders en zij onderling. Het meisje geeft prioriteit aan de werkervaring, die ze op haar cv kan zetten.

De kosten van de ouders/verzorgers die op onze enquête hebben gereageerd, zitten als volgt in elkaar:

- Geen van de twee betaalt de vrijwillige ouderbijdrage.
- Lesmateriaal kost deze ouders per maand gemiddeld €62,50.
- De ouders/verzorgers gaan gemiddeld twee keer per maand op bezoek bij hun kind. De kosten daarvoor komen uit op ongeveer €15,-.
- De kinderen komen ongeveer drie keer per maand naar huis. Per maand zijn de kosten daarvoor €10,-. Een van hen heeft géén kosten (waarschijnlijk omdat het een BOL-student betreft, van wij de reiskosten volledig vergoed worden), de ander betaalt €20,- per maand.
- Door anderen worden de kinderen ongeveer 2 keer per maand gehaald en gebracht. Daaraan zijn de ouders per maand gemiddeld €25,- kwijt.
- De huur is ook voor deze twee ouders de hoogste kostenpost. Eén kamer/appartement kost €299,- exclusief g/w/l (€43,-) per maand. Het andere verblijf kost €825,- per maand.
- Andere bijkomende kosten zijn onderhoudskosten: internet, kleding en huishoudgeld. Daaraan is de ene ouder €200,- per maand kwijt. De andere ouder geeft hiervoor geen bedrag aan.
- In totaal zijn de kosten van de twee ouders/verzorgers per maand €645,33 en €946,67.

7.4 Landschap en andere regelingen

Mbo-studenten die nog geen 18 zijn betalen geen lesgelden krijgen ook nog geen studiefinanciering. Vanaf hun 18^e betalen mbo-studenten € 1.168 lesgeld per jaar en krijgen ze studiefinanciering. Mbo-studenten die nog geen 18 zijn en een BOL-opleiding volgen krijgen een studentenreisproduct.⁴⁷ BBL-studenten krijgen de reiskosten voor woon-werkverkeer in principe door hun werkgever vergoed.

Verder zijn er nu nog geen regelingen waar deze ouders gebruik van kunnen maken. In april 2019 heeft de ministerraad wel besloten tot de oprichting van een mbo-studentenfonds. Dit fonds is onder andere bedoeld voor minderjarige mbo'ers uit minimagezinnen. Uit het fonds kunnen dan onderwijsbenodigdheden zoals laptops, boeken en werkkleding beschikbaar worden gesteld. Het geld in het fonds wordt verdeeld over de mbo-instellingen, die zelf nadere invulling kunnen geven. Dit mbo-studentenfonds bestaat momenteel nog niet, naar verwachting wordt het eind 2020 voorgelegd aan de Tweede Kamer.⁴⁸

De mbo-ouders die wij spreken hebben het financieel niet allemaal even makkelijk. Zeker als het gezin in totaal boven het minimum zit, is er niets anders beschikbaar voor hen. Ze zijn dus wel allemaal actief op zoek geweest naar regelingen.

⁴⁷ Studenten op niveau mbo 3 en mbo 4 hebben maximaal zeven jaar recht op het studentenreisproduct; voor mbo 1 en mbo 2 bestaat er geen tijdslimiet.

⁴⁸ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/04/18/ministerraad-stemt-in-met-mbo-studentenfonds>.

“We verdienen nu nog wel meer dan het minimum, maar we moeten ook nog de hypotheek af betalen. Dus we hebben het wel zwaar. Je hebt dan wel je voelsprietten uit voor andere potjes. Ik heb wel het een en ander ingevuld om te kijken of we in aanmerking komen.”

- Ouder

Tabel 7.1. Samenvatting van kosten per maand voor ouders kinderen die vanwege een zeldzame mbo-opleiding uitwonend zijn. We maken een uitsplitsing tussen kinderen die een BOL-opleiding volgen en kinderen die een BBL-opleiding volgen. (NB: De gemiddelde kosten per maand zijn afgeleid uit de interviews.)

	Huisvesting	Reizen	Huishouden	Extra kosten	Mogelijke vergoeding	Totaal
Mbo-ouders met kinderen op een BOL-opleiding	€376,- (€285 tot €520)	n.v.t.	€187,13 (€100,- tot €300,-)	Materiaal voor opleiding: €72,79 (€25,33 tot €120,-)	In de toekomst mbo-studentenfonds	€635,92
Mbo-ouders met kinderen op een BBL-opleiding	€376,- (€285 tot €520)	€86,-	€187,13 (€100,- tot €300,-)	Materiaal voor opleiding: €72,79 (€25,33 tot €120,-)	In de toekomst mbo-studentenfonds	€721,92

Een van de twee respondenten ontvangt naar eigen zeggen geen enkele andere tegemoetkoming of subsidie, maar betaalt voor het reizen van zijn/haar kind niets en heeft dus waarschijnlijk een OV-reisproduct. De andere ouder geeft aan dat zijn/haar kind een studenten-OV heeft, waardoor per rit ongeveer 40% van de reis vergoed wordt. Een verklaring voor het feit dat voor deze ouder/verzorger de kosten niet ook volledig worden gecompenseerd, is bijvoorbeeld dat het kind een week-ov heeft om gratis tussen het eigen appartement en de school te reizen. Wanneer het kind in het weekend naar zijn/haar ouders reist, heeft hij/zij 40% in plaats van 100% korting.

7.5 Ervaringen

Ervaringen met de aanvraag

Een groot probleem onder ouders met kinderen die zeldzame mbo-opleiding volgen, is dat er amper voorgelicht wordt over de regeling. De kans lijkt groter dat de school ouders op de hoogte brengt van DKOR als deze school meerdere zeldzame opleidingen aanbiedt (bijv. het geval op NBI's). Formeel gezien wordt er een melding naar ouders gestuurd zodra zij hun kind op een ander adres inschrijven dan het ouderlijk huis, over het bestaan van DKOR, maar:

- Ouders gaan vaak al eerder op zoek naar mogelijkheden voor financiering. Soms is dat ook een voorwaarde voor het volgen van de opleiding.

“Hij wilde zo graag die opleiding volgen. Alles wat hij deed, deed hij om daarnaar toe te werken. Een maand of zes van tevoren vroeg ik de dubbele kinderbijslag aan. Ik kreeg toen een heel net briefje in de berichtenbox van MijnOverheid dat ik te vroeg was geweest met de aanvraag, dat mocht pas bij de start van de studie.”

- Ouder

- Wanneer het schooljaar begint in september, verhuist het kind meestal de maand daarvoor. Officieel krijgen ouders dus pas op dat moment een melding van de SVB. Toch lijken ouders, vooral van kinderen op een zeldzame mbo-opleiding, vaak langer dan een maand nodig te hebben om de aanvraagprocedure te doorlopen.
- Sommige ouders vinden het geen prettig idee om hun kind op een ander adres in te schrijven. Eén ouder was bijvoorbeeld bang dat zij dan geen recht meer zou hebben op de (enkele) kinderbijslag en/of KGB. Het is dus nog maar de vraag of alle ouders het adres van hun kind wijzigen en als gevolg daarvan een melding van de SVB krijgen.

Om deze redenen worden ouders lang niet altijd op een opportuun moment door de SVB voorgelicht over DKOR.

Drie ouders hebben onprettige ervaringen gehad met het aanvraagproces. Eén ouder belde vooraf met vragen naar de SVB, maar kreeg vanuit die organisatie maar weinig concrete antwoorden. Specifiek was het voor haar onduidelijk of ze nog recht had op kinderbijslag/KGB als ze haar kind in zou schrijven in aan andere gemeente. In plaats van dat ze van de SVB een duidelijk antwoord kreeg op haar vraag, werd dit pas helder toen deze ouder zelf het formulier inspecteerde.

“De details van het contact klopten niet helemaal. Al dat bellen met de SVB was dus eigenlijk een beetje nutteloos. Gelukkig heb ik zelf gekeken naar het formulier, anders had ik het niet aangevraagd.”

- Ouder

Twee ouders hadden hun aanvragen al ingediend toen zich problemen voordeden. In beide gevallen werd ontkend dat de opleiding van het kind zeldzaam was, omdat deze niet op de scholenlijst stond. In het ene geval was het probleem met een keurig telefoontje en een verontschuldiging vanuit de SVB snel opgelost, maar de andere ouder had een zware kluit aan het recht trekken van het probleem. Het kostte haar drie maanden om de SVB ervan te overtuigen dat haar kind een zeldzame opleiding volgde. (Overigens startte ze de aanvraagprocedure al maanden van tevoren, maar werd toen verteld dat ze te vroeg was en dat de formulieren pas in augustus opgestuurd zouden worden.) Bij het verdedigen van haar casus werd ze ondersteund door de school van haar kind; zonder die steun denkt ze niet dat ze iets had kunnen inbrengen tegen de afwijzing. De school had ook zorgen over de scholenlijst, omdat gevreesd werd dat toekomstige leerlingen de opleiding niet zouden volgen zonder DKOR.

“Wat denken ze nou, dat mijn dochter voor de lol naar Barneveld verhuisde? Ze zeiden in de eerste instantie dat het geen echte opleiding was. [...] Voor mij is het nu prima, het is goed afgehandeld, maar ik hoop dat het niet voor een ander ook zo moet. Er zullen mensen zijn die het laten zitten als het zover komt.”

- Ouder

“Niemand binnen de SVB kon mij vertellen wie het lijstje van opleidingen beheert en wie het lijstje bijhoudt. ‘De opleiding staat gewoon niet op het lijstje,’ zeiden ze. En: ‘Ja, dat weet ik ook niet.’ Ze deden daar gewoon de deur dicht voor me, ze deden helemaal niks. Ik vind het een kwalijke zaak dat ambtenaren dit lijstje als beoordelingsformulier gebruiken terwijl het gewoon niet up-to-date is. Schandalig dat niemand dat lijstje gaat onderzoeken als er wordt aangegeven dat een unieke opleiding niet op het lijstje staat. Echt ambtenarij ten top, ik vind het tenenkrommend. Het gereedschap moet toch in orde zijn?”

- Ouder

Toegevoegde waarde van DKOR⁴⁹

De kinderen in deze groep hebben echt een passie. Ze verkiezen een zeldzame opleiding - inclusief uitwonen - boven een vaker voorkomende opleiding waarbij ze thuis kunnen blijven wonen. De ouders vinden het lastig om hun kinderen uit huis te zien gaan op zo'n jonge leeftijd, maar staan wel achter de ambitie van hun kind.

Voor de ouders is het bestaan van de DKOR fijn. Eén alleenstaande ouder kan zelfs haar hypotheek blijven afbetalen omdat ze minder kosten maakt voor de opleiding van haar kind. Wel wordt de regeling meerdere malen aangeduid als “een druppel op een gloeiende plaat”: de kosten voor het uitwonen zijn veel hoger dan de dubbele kinderbijslag. Een andere ouder geeft aan dat het gezin thuis echt heeft moeten minderen om de opleiding te financieren: de bijdrage is voor hen heel prettig.

“De dubbele kinderbijslag zie ik als één maand huur. De andere twee maanden betaal ik zelf. Dat maakt echt uit voor wat ik zelf kan uitgeven in een kwartaal. Ik kan sparen voor [mijn dochters] kleding en vakantie. Ik houd ook geld over om te sparen voor een huis.”

- Ouder

Drie ouders geven aan dat zij zich kunnen voorstellen dat de regeling voor ouders met een lager inkomen belangrijk is. Zo kan een kind toch zijn/haar passie opvolgen. Eén ouder lijkt het beter

⁴⁹ Omdat de beide ouders die op de enquête reageren geen DKOR ontvangen, kunnen we hen niet vragen naar het nut van de regeling. In ieder geval betalen zij allebei wel de volledige kosten voor het onderwijs van hun kinderen. Of zij als gevolg daarvan op andere kostenposten moeten besparen of dat het uitwonen van hun kind impact heeft op de financiële toestand van het zin, is op basis van onze gegevens niet duidelijk.

als DKOR inkomensafhankelijk wordt. Eén ouder zegt niet te kunnen geloven dat de DKOR even hoog is voor gezinnen met een hoog inkomen als voor gezinnen met een laag gedeeld inkomen of alleenstaande ouders.

“Ja, wij hebben wel echt dingen moeten minderen. We gaan bijvoorbeeld minder vaak op vakantie. De laatste paar jaar zijn we maar een weekje geweest. We winkelen ook bij de kledingbank. Je moet toch kijken hoe of wat.”

- Ouder

Drie ouders vinden het jammer dat hun kinderen geen recht hebben op studiefinanciering, zoals hbo- en universiteitsstudenten onder de 18 jaar wel hebben. Eén ouder zou studiefinanciering voor minderjarige mbo'ers specifiek logischer en eerlijker vinden vanwege het inkomensafhankelijke aspect ervan. De ouders vinden het bovendien niet eerlijk richting hun kinderen, die ook ambitie en een veelbelovende toekomst hebben.

“De overheid erkent dat wij als ouders een probleem hebben als onze kinderen uit huis moeten voor hun opleiding. Maar schaar deze kinderen dan ook onder de regeling van de 17-jarige hbo'er! De overheid maakt hiermee onderscheid op basis van het niveau van kinderen. Gelukkig wordt [mijn zoon] binnenkort 18.”

- Ouder

“De dubbele kinderbijslag heeft niet echt zoden aan de dijk gezet. Ik had liever gezien dat [mijn zoon] vanuit de overheid maandelijks een toelage had gekregen, want op een hbo had hij dat geld wel gekregen. Waarom is mijn kind van 17 met een mbo-opleiding minder waardevol? Hij heeft echt wel ambitie om door te groeien.”

- Ouder

De scholenlijst is voor sommige jongeren in Nederland ook beperkend, volgens de MBO Raad. Wonen leerlingen in provincies als Limburg of Zeeland, dan is de kans groter dat ze ver moeten reizen om hun gewenste mbo-opleiding te kunnen volgen. Maar het hoeft niet per se zo te zijn dat deze gewenste opleiding ook op de scholenlijst genoemd staat. Deze leerlingen vallen tussen de doelgroep van eilandbewoners (oftewel: kinderen uit afgelegen gebieden) en de doelgroep van zeldzame mbo-opleidingen in. Ze kunnen in theorie naar mbo-instellingen in de buurt gaan, maar deze mbo-instellingen in de buurt bieden wellicht niet de opleidingen aan die deze kinderen ambiëren.

“Als de opleiding die je wilt doen verder wél op veel plekken in Nederland wordt gegeven, dan krijg je toch geen DKOR ook al moet je wel ver reizen of zelfs uit huis.”

- MBO Raad

Ervaringen met de uitvoering

De lijsten van aangewezen beroepsopleidingen (mbo's) en van aangewezen erkende niet door het Rijk bekostigde opleidingen (NBI's) worden samengesteld door een medewerker van DUO en geactualiseerd door een medewerker van SZW. Vooral het actualiseringsproces kost erg veel tijd, omdat de lijsten bij elkaar opgeteld ronduit 2000 opleidingen bevatten. Er treden jaarlijks veel veranderingen op doordat opleidingen komen te vervallen, opgericht worden of kleine aanpassingen maken waardoor ineens een andere CREBO-code van toepassing is. De adresgegevens van alle resulterende opleidingen moeten elk gecontroleerd worden.

Terwijl de lijsten complex zijn om samen te stellen, bevatten ze daarnaast ook regelmatig fouten én zijn ze lastig te gebruiken voor de uitvoerders. Voor deze lijsten moet elk jaar een registratiebestand met de onderwijswerkelijkheid van het jaar daarvoor (door de medewerker van DUO) omgebouwd worden tot scholenlijsten. Dat ombouwen is relatief foutgevoelig, omdat de gebruikte gegevens niet specifiek verzameld worden vanuit het perspectief van DKOR: welke opleidingen "zeldzaam" zijn, valt alleen indirect af te leiden.⁵⁰ Af en toe missen er opleidingen die wel degelijk zeldzaam zijn, en andersom komt hoogstwaarschijnlijk ook voor: dat er opleidingen wél op de lijst staan die niet meer zeldzaam zijn.⁵¹

"Ik vind het huidige systeem voor de scholenlijsten best oké. Het is het beste wat we hebben."

- Beleidsmedewerker

Wanneer uitvoerders van de SVB erachter komen dat de scholenlijst een fout bevat, wordt een wijziging niet in de originele scholenlijst overgenomen maar in het interne SVB-programma Paradoxs. De medewerkers van de SVB moeten zowel de oorspronkelijke scholenlijst als de uitzonderingen daarop bekijken bij een beoordeling.

Het is volgens de uitvoerders bij de SVB lastig om om te gaan met ouders die bezwaar maken tegen een afwijzing omdat een opleiding niet op de lijst staat. Dat is "niet te verkopen aan de ouders". Het is bijvoorbeeld niet uit te leggen waarom de grens voor aangewezen beroepsopleidingen op negen opleidingen ligt.

"Hoe omslachtiger de regeling, hoe meer foutjes er optreden."

- Beoordelaar

⁵⁰ Er wordt onderzocht of RIO gebruikt kan worden voor hetzelfde doeleinde. De gegevens die in dit registratiesysteem worden verzameld, lijken qua vorm meer op de scholenlijsten van DKOR. Door RIO te gebruiken, kunnen sommige problemen omzeild worden. Maar het invullen van RIO is voor scholen grotendeels optioneel, de rest wordt als "service" aan de scholen aangeboden. Als een school dit optionele deel niet invult, kan de kwaliteit van de scholenlijsten daaronder lijden. Ook is nog niet duidelijk of het wettelijk toegestaan is om RIO voor dit doeleinde te gebruiken.

⁵¹ De lijst met NBI's is volgens de samensteller van de lijst nog foutgevoeliger. Dat komt omdat NBI's vaak niet de juiste software en/of bronnen hebben om hun registratie perfect bij te houden. Omdat de input voor de scholenlijst al incompleet of incorrect is, komt de lijst met NBI's altijd met een caveat. Anderzijds zijn er volgens de uitvoerders van de SVB maar zelden ouders die DKOR aanvragen omdat hun kind uitwoont om een opleiding aan een NBI te volgen.

7.6 Conclusie

De groep aanvragers vanwege een schaarse mbo-opleiding is niet groot: het gaat om ongeveer 12% van het totale aantal DKOR-ontvangers. Deze groep is echter het meest bewerkelijk in de uitvoering; het kost jaarlijks veel tijd om een actuele lijst met schaarse mbo-opleidingen op te stellen, en deze lijst blijft vervolgens fouten bevatten. Mede daardoor is de beoordeling van aanvragen lastig, en dat blijkt ook uit de ervaringen van de ouders. Staat een opleiding op de scholenlijst, dan zijn er over het algemeen geen problemen. Maar twee van de vijf ouders die wij spraken, bleken een opleiding te hebben opgegeven die niet op de lijst stond. Voor zowel de SVB als de ouders wordt het aanvraagproces daardoor veeleisender.

We verwachten voor deze groep een aanzienlijke mate van niet-gebruik. Ouders worden niet door de opleiding geïnformeerd. In het gunstige geval worden ze door de SVB geïnformeerd als ze hun kind inschrijven in een andere gemeente, of komen zelf op de hoogte van de regeling, maar het kan heel goed zijn dat dat niet het geval is, omdat ze het kind bijvoorbeeld niet inschrijven in een andere gemeente.

De mbo-opleidingen die tijdens de interviews ter sprake komen zijn duur; de huur moet betaald worden en er moet duur materiaal aangeschaft worden voor de opleiding. DKOR dekt een deel van deze kosten.

Een deel van deze doelgroep (namelijk de leerlingen van BOL-opleidingen) kan gebruikmaken van het studentenreisproduct voor mbo-leerlingen. Ook hoeven minderjarige mbo'ers geen lesgeld te betalen. In de toekomst kan het mbo-studentenfonds mogelijk een bijdrage leveren voor lesmiddelen van minderjarige mbo-studenten uit minimagezinnen.

Conclusies

DKOR doet in grote lijnen waarvoor het is bedoeld: het biedt een tegemoetkoming in de extra kosten die ouders maken wanneer hun kind om onderwijsredenen uitwonend is⁵². Daarbij verwachten we onder de ouders van kinderen die een zeldzame mbo-opleiding volgen een aanzienlijke mate van niet-gebruik. Dit ondermijnt de doeltreffendheid van dit deel van de regeling. Bij deze groep zit ook de grootste complexiteit in de uitvoering; dit maakt de uitvoering bewerkelijk en foutgevoelig. In mindere mate geldt dit voor de doelgroep ouders van toptalenten.

Een kleine, bewerkelijke regeling

DKOR is een kleine regeling, met ongeveer 1.200 lopende rechten. Binnen DKOR zijn er vijf doelgroepen⁵³. Binnenvaartschippers, wier kinderen in schippersinternaten of gezinshuizen wonen, vormen hiervan verreweg de grootste groep. Dat komt ook doordat deze kinderen al op jonge leeftijd uitwonend worden, en de ouders per kind ongeveer 12 jaar lang DKOR krijgen. Voor de andere groepen geldt dat het recht op DKOR doorgaans minder lang loopt; dit geldt in

⁵² In theorie zouden ouders geld kunnen besparen wanneer het kind uitwonend is, omdat een kind dan bijvoorbeeld minder hoge reiskosten heeft. In de praktijk zijn we dit tijdens het onderzoek niet tegengekomen. We verwachten dan ook niet dat er veel ouders zijn die geld besparen doordat het kind niet thuis woont. We hebben dat in dit onderzoek verder niet onderzocht.

⁵³ In theorie is er nog een zesde groep: ouders die in het algemeen belang in het buitenland werken. Deze doelgroep komt in de praktijk niet of nauwelijks voor en hebben we daarom buiten beschouwing gelaten in het onderzoek.

sterkere mate voor de ouders van topsporttalenten en de ouders van kinderen die aan een zeldzame mbo-opleiding studeren. Het gaat bij hen vaak maar om één of twee jaar gebruik.

De afhandeling van DKOR-aanvragen vindt plaats in de tien regionale kantoren van de SVB. Over het algemeen gebeurt dat in de teams die de AKW uitvoeren; DKOR is slechts een zeer klein deel van hun werk. Daardoor bouwen uitvoerders geen expertise op met betrekking tot deze regeling. Het is daarom voor uitvoerders lastig om de regeling foutloos uit te voeren. Met name de volgende situaties zijn daarbij lastig:

- Voor binnenvaartschippers: vaststellen of beide ouders varen.
- Voor kinderen op een maritieme academie: beoordelen of er in de eerste twee jaar van de opleiding ook recht is op DKOR (indien kind wél intern woont, moet worden afgewogen of het kind binnen 25 km van het ouderlijk huis vergelijkbaar onderwijs zou kunnen volgen).
- Voor topsporters: beoordelen of er recht is op DKOR, ook wanneer het kind binnen een straal van 25 km van het ouderlijk huis vergelijkbaar onderwijs zou kunnen volgen. De huidige wet- en regelgeving omtrent Topsport Talentscholen is verwarrend, omdat volgens de wet geen DKOR toegekend zou moeten worden indien een toptalent vergelijkbaar onderwijs (LOOT) zou kunnen volgen binnen een straal van 25 km van het ouderlijk huis. In veel gevallen is dat wel mogelijk, aangezien er 30 Topsport Talentscholen zijn in Nederland. Er zijn echter maar vijf CTO's. Voorbeeld: ouders die in Alkmaar wonen en een kind hebben dat in Heerenveen schaatst en dus woont, zouden in theorie geen recht hebben op DKOR omdat in Alkmaar ook een Topsport Talentschool staat. In de praktijk wordt DKOR in dit soort gevallen soms wel, soms niet toegekend afhankelijk van de betrokken beoordelaar bij SVB.
- Voor topsporters: beoordelen of er sprake is van een toptalent op het gebied van sport/muziek/dans indien het kind in het buitenland sport en opleiding volgt en er dus niet kan worden aangesloten bij de systematiek van NOC*NSF (bijv. een rugbytalent in Zuid-Afrika, een honkbal talent in Amerika).
- Voor mbo-studenten: tal van moeilijke situaties, bijvoorbeeld wanneer er nieuwe mbo-opleidingen zijn die nog niet op de lijst staan; wanneer er mbo-opleidingen zijn die in naam misschien gelijk zijn maar qua inhoud sterk verschillen van andere mbo-opleidingen; wanneer een kind in het buitenland onderwijs volgt dat wel of niet vergelijkbaar is met een mbo-opleiding op de lijst; wanneer een kind een opleiding volgt die op de lijst staat maar er wel/niet ook een opleiding op de lijst staat die binnen een straal van 25 km van het ouderlijk huis wordt gegeven.

Complexiteit zit vooral bij zeldzame mbo-opleidingen

In de eerste drie groepen – ouders in een afgelegen gebied, binnenvaartschippers en ouders van kinderen op een maritieme academie – zit niet veel complexiteit. Uit dit onderzoek komen dan ook geen signalen dat hier veel fout gaat. Bij de topsporters wordt het al iets ingewikkelder, maar doorgaans is het daar ook nog wel duidelijk. De echte complexiteit zit bij de kinderen die aan een zeldzame mbo-opleiding studeren.

Uitvoerders vinden het nauwelijks uit te leggen aan ouders waarom zij een DKOR-aanvraag afwijzen omdat een opleiding bijvoorbeeld op te veel plaatsen in Nederland wordt gegeven. De grens van tien opleidingen is arbitrair en wordt door ouders niet begrepen. In de ervaring van

uitvoerders hebben ouders en hun kinderen er doorgaans een goede reden voor waarom hun kind op die leeftijd al op zichzelf zou moeten wonen – de meeste ouders willen hun kind op de leeftijd immers nog niet op zichzelf laten wonen. Vaak gaat het om kinderen die vanwege de specifieke inhoud van die opleiding elders willen studeren.

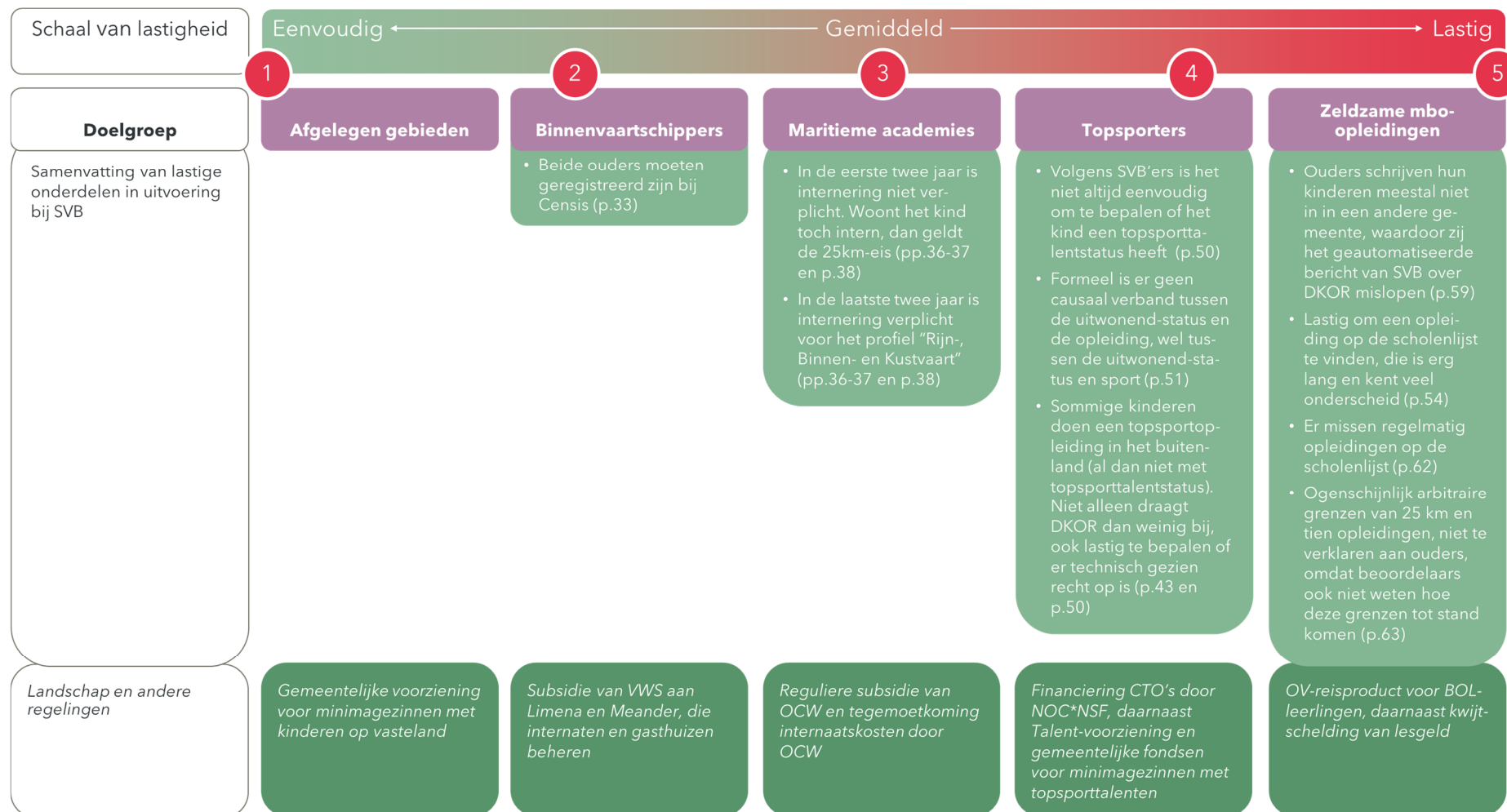
We verwachten daarom bij deze groep de meeste discutabele afwijzingen en toekenningen. De uitvoerders die we spraken delen deze verwachting met ons. Omdat we geen dossieronderzoek hebben gedaan kunnen we dit niet hard onderbouwen.⁵⁴

Niet-gebruik verwachten we vooral bij de zeldzame mbo-opleidingen

Net zoals de complexiteit vooral bij de zeldzame mbo-opleidingen zit, verwachten we ook met name bij deze groep niet-gebruik van DKOR. Dat heeft er uiteindelijk mee te maken dat uitwonende mbo-studenten (met een zeldzame opleiding) binnen de groep mbo-studenten een minderheid vormen. DKOR raakt daardoor niet “ingeburgerd”, waardoor ouders elkaar niet vertellen over de regeling en ook de instelling geen rol speelt in de informatievoorziening. Bij alle andere groepen geldt dat DKOR is geworteld in de cultuur (ouders op de Waddeneilanden, binnenvaartschippers) en/of de instellingen een actieve rol spelen in het informeren van ouders over DKOR (maritieme academies, CTO’s, schippersinternaten). Dit geldt allebei niet voor ouders met kinderen op een zeldzame mbo-opleiding. Overigens benadert de SVB ouders ook proactief wanneer in het BRP wordt gemeld dat een kind voor wie ouders AKW krijgen, uitwonend is geworden. Ouders krijgen dan een onderzoeksformulier en aanvraagformulier voor DKOR toegestuurd. Dit zal het niet-gebruik aanzienlijk beperken. Niet alle ouders schrijven hun kind echter in op de nieuwe woonplaats.

⁵⁴ Twee jaar terug hebben we wél dossieronderzoek gedaan, maar niet met het oog op inventariseren van discutabele beoordelingen.

Figuur 8.1. Inschaling van de vijf doelgroepen die in dit rapport aan bod komen, naar mate van lastigheid in de uitvoering, inclusief alternatieve geldstromen voor elke doelgroep

In alle gevallen zijn er ook andere geldstromen

Voor alle groepen geldt dat er ook andere geldstromen zijn van de overheid naar de instellingen en/of de ouders. We lopen ze langs:

- Ouders in afgelegen gebieden: de betreffende Waddengemeenten hebben een gemeentelijke toelage voor precies dezelfde doelgroep (ouders met minderjarige uitwonende kinderen). Deze toelage is inkomensafhankelijk en daardoor alleen toegankelijk voor ouders wier gezamenlijk inkomen niet boven circa € 41.600 uitkomt).
- Binnenvaartschippers: de schippersinternaten krijgen subsidie vanuit het Ministerie van VWS. In deze subsidieregeling is ook bepaald hoeveel ouders zelf moeten bijdragen aan de internaatskosten.
- Ouders met kinderen op een maritieme academie. De maritieme academies krijgen vanuit het ministerie van OCW speciale subsidie voor hun internaatskosten. In die subsidietoekenning wordt daarnaast afgesproken dat de academie-ouders ook een bijdrage laat leveren.
- Ouders met topsportkinderen: de CTO's worden voor een groot deel gefinancierd vanuit NOC*NSF (indirect komt dat bij het ministerie van VWS vandaan). De kosten voor huisvesting vallen vooralsnog hierbuiten, waardoor CTO's dat doorberekenen aan ouders. Voorts is er vanuit NOC*NSF een voorziening voor minimagezinnen; ook sommige gemeenten hebben zo'n voorziening.
- Ouders met kinderen op een zeldzame mbo-opleiding: hier is geregeld dat studenten t/m 17 jaar, anders dan hun 18+-studiegenoten, geen lesgeld hoeven betalen (en geen studiefinanciering krijgen). BOL-studenten krijgen onafhankelijk van hun leeftijd een studentenreisproduct, gefinancierd door DUO. Mbo-studenten van 18 jaar en ouder betalen ruim €1.100 lesgeld per jaar (én krijgen studiefinanciering).

DKOR wordt gewaardeerd door ouders en doet waarvoor het is bedoeld

Voor alle doelgroepen van de regeling geldt dat DKOR door de ouders wordt gewaardeerd: ze zijn blij met het extraatje. In alle gevallen geldt ook dat ouders extra kosten maken voor hun kinderen doordat deze uitwonend zijn, en dat DKOR een tegemoetkoming in deze extra kosten is. Dat wil ook zeggen: DKOR is altijd een bescheiden deel van de extra kosten die ouders maken.

Tabel 8.1. Samenvatting van kosten *per maand* voor ouders van uitwonende topsporttalenten. In de rechter kolom is te zien in hoeverre DKOR de kosten voor elke doelgroep dekt. (NB: De gemiddelde kosten per kwartaal zijn de maandelijkse kosten genoemd hoofdstukken 3 t/m 7, maal drie.)

	Huisvesting	Reizen	Huishouden	Extra kosten	Mogelijke vergoeding	Totaal	DKOR (€105,47) ⁵⁵ dekt percentage van totaal
Eilandbewoners onder gemeentelijk minimum	Huur: €230,83 (€200,- tot €270,-)	Bootkosten: €18,06 (€10,83 tot €43,-) + toeslag voor snelboot + evt. buskosten Holwerd-Leeuwarden	€98,38 (€86 tot €107,50)	Reiskosten ouders (eilandertarief)	Gemeentelijke tegemoetkoming: €78,97 (€0 tot €157,93)	€268,30 excl. optionele kosten (i.e. snelboottoeslag, reiskosten ouders)	39%
Maritieme academies (vrijwillig internaat)	€224,33 (€175,- tot €270,-)	€131,15 (€116,10 tot €146,20)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€355,48	30%
Eilandbewoners boven gemeentelijk minimum	Huur: €230,83 (€200,- tot €270,-)	Bootkosten: €18,06 (€10,83 tot €43,-) + toeslag voor snelboot + evt. buskosten Holwerd-Leeuwarden	€98,38 (€86 tot €107,50)	Reiskosten ouders (eilandertarief)	n.v.t.	€347,27 excl. optionele kosten (i.e. snelboottoeslag, reiskosten ouders, gemeentelijke tegemoetkoming)	30%

⁵⁵ Dit is het extra bedrag dat ouders met de dubbele kinderbijslag per kwartaal extra ontvangen, gedeeld door drie. (NB: ouders ontvangen het bedrag aan het einde van het kwartaal, als ze al driemaal de maandelijkse kosten gemaakt hebben.) We gaan uit van het maximale extra bedrag, bij kinderen van 12 t/m 17 jaar. Voor kinderen onder de 12 is het bedrag lager.

	Huisvesting	Reizen	Huishouden	Extra kosten	Mogelijke vergoeding	Totaal	DKOR (€105,47) ⁵⁵ dekt percentage van totaal
Maritieme academies (verplicht internaat)	€224,33 (€175,- tot €270,-)	€131,15 (€116,10 tot €146,20)	Materiaalkosten derde klas: €25,-	n.v.t.	n.v.t.	€380,48	28%
Mbo-ouders met kinderen op een BOL-opleiding	€376,- (€285 tot €520)	n.v.t.	€187,13 (€100,- tot €300,-)	Materiaal voor opleiding: €72,79 (€25,33 tot €120,-)	In de toekomst mbo-studentenfonds	€635,92	17%
Mbo-ouders met kinderen op een BBL-opleiding	€376,- (€285 tot €520)	€86,-	€187,13 (€100,- tot €300,-)	Materiaal voor opleiding: €72,79 (€25,33 tot €120,-)	In de toekomst mbo-studentenfonds	€721,92	15%
Topsporters (excl. topsport in het buitenland)	CTO: €469,33 €414,- tot €575,-)	Naar ouderlijk huis: €154,17 (€100,- tot €208,33) + wedstrijden in het buitenland	Maaltijden: €167,50 (€100,- tot €225,-)	Materiaalkosten en kosten voor zorgverzekering	Talentvoorziening (€500,-) of talentfonds (uiteenlopend)	€791,-	13%
Binnenvaartschippers	Wettelijke ouderbijdrage: €218,75 (€154,17 tot €291,67)	€780,42 (€250 tot €1416,67)	Kosten schoeisel voor kinderen op internaat: €50,- (€25,- tot €83,33)	Oudercommissie en vrijwillige ouderbijdrage	n.v.t.	€1.049,17 excl. optionele kosten (i.e. oudercommissie)	10%

Aanbevelingen

Op basis van het voorgaande doen we hier een aantal handreikingen waarmee de regeling mogelijk vereenvoudigd kan worden en/of de doeltreffendheid verder kan worden verhoogd. We bewandelen daarbij twee sporen: eerst tasten we een uiterste af, namelijk het afschaffen van DKOR. Vervolgens kijken we naar aanpassingen die overwogen dienen te worden binnen de huidige logica van de regeling.

9.1 Dient DKOR te worden afgeschaft?

De onderzoekers concluderen dat te overwegen valt de DKOR af te schaffen, we leggen uit hoe we tot deze aanbeveling komen.

Een combinatie van twee bevindingen uit dit onderzoek roept de vraag op: kan DKOR wellicht worden afgeschaft? De eerste bevinding is deze: DKOR is een relatief complexe regeling waar een kleine groep ouders gebruik van maakt. Dat betekent dus dat er vrij veel uitvoeringscapaciteit mee gemoeid is. Doordat het volume zo laag is bouwt de uitvoering bovendien weinig expertise en routine op, met risico op fouten als gevolg.

De tweede bevinding is deze: voor alle doelgroep die recht hebben op DKOR bestaan ook alternatieve financieringsstromen vanuit de overheid. Voor eilandbewoners is er een gemeentelijke regeling, de internaatskosten van de maritieme academies worden reeds deels bekostigd vanuit het ministerie van OCW, de kosten van schippersinternaten worden reeds deels bekostigd vanuit het ministerie van VWS, de CTO's worden reeds deels bekostigd vanuit

NOC*NSF en daarmee indirect door het ministerie van VWS, en studenten die aan zeldzame mbo-opleidingen studeren krijgen al óf een studentenreisproduct van DUO (BOL-studenten, óf ze krijgen salaris en reiskostenvergoeding van hun werkgever (BBL-studenten). Indien DKOR wordt afgeschaft kunnen deze bestaande financieringsstromen in theorie worden aangewend om de misgelopen tegemoetkoming door ouders te compenseren.

Het is de vraag of een dergelijk ingrijpende maatregel nodig is; dat durven de onderzoekers op basis van dit onderzoek niet te stellen. Duidelijk is dat de complexiteit en verminderde effectiviteit van de regeling voornamelijk bij de mbo-studenten zit, en in mindere mate bij de toptalenten; voor drie van de vijf doelgroepen wordt de regeling relatief probleemloos uitgevoerd.

9.2 Deze aanpassingen dienen te worden overwogen

Binnen de logica van de huidige regeling dienen de volgende aanpassingen te worden overwogen.

Schaf de 25km-eis af voor ouders met kinderen op maritieme academies

In het voorgaande hebben we gezien dat maritieme leerlingen die in het derde en vierde jaar van hun opleiding zitten, meestal verplicht intern wonen. Hun ouders hebben daardoor per definitie recht op DKOR. Kinderen in de eerste twee jaar van hun opleiding wonen niet verplicht intern, maar in 95% van de gevallen wonen ze in de praktijk wél intern. In die gevallen moet de SVB toetsen of de ouders binnen een straal van 25 km van deze of een andere vergelijkbare opleiding wonen.

Deze 25km-eis kan relatief pijnloos worden afgeschaft. Dit zou een vereenvoudiging van de uitvoering betekenen en de doelgroep wordt er in de praktijk niet of nauwelijks groter door: er lijken geen of maar heel weinig ouders te zijn die dichter bij de academie wonen dan 25 km. De implicatie zou zijn dat de ouders recht krijgen op DKOR zodra hun kind intern woont bij zo'n academie, of het kind nou in de eerste twee jaar zit of niet en of de ouders nou vlakbij wonen of niet.

Schaf de bijlage met LOOT-scholen af voor ouders van toptalenten

Topsport Talentscholen (met een LOOT-status) zijn middelbare scholen die aangepaste roosters aanbieden voor topsportjongeren. De meeste leerlingen op Topsport Talentscholen zijn echter geen topsporters.

Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO's) zijn instellingen waar sportbonden hun topsportprogramma's draaien. Topsporters trainen hier, kunnen hier ook wonen en krijgen begeleiding bij onder andere onderwijs. De topsportjongeren volgen hier echter niet hun onderwijs, dat doen ze aan reguliere onderwijsinstellingen, bijvoorbeeld in het VO of op een mbo, en op Topsport Talentscholen in de buurt.

De regeling bevat nu een ingewikkelde formulering waar het gaat om jonge topsporters. Enerzijds is het feit dat de jongeren naar een CTO gaan grond voor toekenning van DKOR (bijlage D van de regeling). Anderzijds kan het bezoeken van een Topsport Talentschool wel

grond zijn voor toekenning DKOR (bijlage B), maar dan dient aanvullend daarop te worden getoetst of de jongeren binnen een straal van 25 km van het ouderlijk huis naar een andere Topsport Talentschool kunnen.

In de praktijk wonen vrijwel alle jongeren die als topsporter buitenshuis wonen in een CTO. Vanuit dat CTO volgen zij vaak onderwijs bij een Topsport Talentschool. Dat betekent dat bijlage B van de regeling nauwelijks toegevoegde waarde heeft: de ouders hebben immers al recht op grond van bijlage D (CTO). Voor de uitvoering is het verwarrend, en hierdoor worden ook fouten gemaakt.

In de kern gaat het erom dat onderkend dient te worden dat deze jongeren niet uitwonend zijn *vanwege onderwijs*, maar *vanwege hun topsport*. Het onderwijs volgt voor deze jongeren hun topsport. Momenteel is dit niet helder vormgegeven in de regeling DKOR, wat tot onduidelijkheid en fouten leidt in de uitvoering.

Schaf de scholenlijst af voor ouders met kinderen op zeldzame mbo-opleidingen

De lijst met zeldzame mbo-opleidingen (bijlagen A en E van de regeling DKOR) levert een aantal problemen op. Ten eerste kost het veel tijd om de lijst op te stellen, vooral bij het ministerie van SZW zelf. Ten tweede blijven er ook na die inspanning fouten in de lijst staan. Ten derde is het gebruik van de lijst ingewikkeld en foutgevoelig. Ten vierde biedt de lijst voor ouders geen goede bron om zelf te bepalen of hun kind mogelijk recht op DKOR heeft. Ten vijfde wordt het criterium voor “zeldzame opleiding”, namelijk dat deze op niet meer dan negen plekken in Nederland wordt gegeven, ervaren als arbitrair. Daar komt bij dat we een aanzienlijk niet-gebruik verwachten omdat de regeling niet goed bekend is onder de ouders. Deze problemen belemmeren de doeltreffendheid van DKOR voor deze doelgroep.

Er zijn binnen de huidige regeling geen eenvoudige oplossingen voorhanden voor de geschetste problemen. Er is (op dit moment) geen eenvoudiger en betrouwbaarder manier om de scholenlijsten op te stellen. Mogelijk kan het gebruik ervan met een technische ingreep worden vereenvoudigd, maar dit zou slechts een klein deel van het probleem oplossen.

Wat ons betreft verdient het daarom aanbeveling om te onderzoeken of de lijst in zijn geheel kan worden afgeschaft. Er zouden dan voor deze doelgroep drie criteria blijven gelden, namelijk de uitwonend-eis, de onderhoudseis en de 25km-eis. Ouders van kinderen die aan het mbo studeren, uitwonend zijn, meer dan €1.100 per kwartaal aan het onderhoud van het kind besteden, van wie de opleiding meer dan 25 km bij het ouderlijk huis vandaan is én er geen vergelijkbare opleiding binnen die straal is, krijgen dan recht op DKOR. Hoe groot de doelgroep precies zou zijn is op voorhand niet bekend.⁵⁶ Als eerste stap kan daarom worden onderzocht hoe groot de toekomstige doelgroep en daarmee de implicaties voor de uitkeringslasten zouden zijn.

Een overweging die daarbij kan worden gemaakt, is of de 25 km dan nog steeds een geschikte grens is en in hoeverre 25 km eenvoudig dagelijks kan worden overbrugd, mede gelet op het feit dat BOL-studenten een OV-reisproduct krijgen en voor BBL-studenten de reiskosten door de

⁵⁶ Op basis van de drie resterende criteria verwachten wij echter niet dat de doelgroep voor DKOR veel groter wordt. Vooral de uitwonend-eis is hierin beperkend: alleen als er een goede reden voor is, wonen kinderen niet bij hun ouders thuis.

werkgever worden vergoed. Mogelijk moet er niet gekeken worden naar de precieze reisafstand, maar naar de reistijd per openbaar vervoer.

Een andere overweging die hierbij kan worden gemaakt, betreft het niet-gebruik. Als de regeling algemener wordt gemaakt, kunnen mbo-instellingen mogelijk een grotere rol spelen in het voorlichten van hun studenten en hun ouders, waardoor de bekendheid toeneemt en het niet-gebruik afneemt.

Schaf de onderhoudseis af voor alle doelgroepen

De onderhoudseis geldt momenteel voor alle doelgroepen. Wat zouden de implicaties zijn wanneer deze onderhoudseis zou worden afgeschaft? Het zou allereerst een vereenvoudiging van het uitvoeringsproces en van het aanvraagproces voor ouders betekenen. Maar zou het leiden tot een aanzienlijke verruiming van het aantal DKOR-ontvangers? We verwachten dat dat voor drie van de vijf doelgroepen niet het geval is. Immers, in het geval van ouders met een reizend beroep, ouders met kinderen op een maritieme academie en ouders met toptalenten wonen de kinderen altijd in instellingen waar de ouders huur/internaatskosten moeten betalen. Deze kosten overstijgen de onderhoudseis. Alle ouders met kinderen op deze instellingen voldoen dus aan de onderhoudseis. Voor ouders die in een afgelegen gebied wonen en voor ouders van kinderen die aan een zeldzame mbo-opleiding studeren is het onduidelijk of de doelgroep veel groter zou worden: zij hebben immers meer vrijheid om zelf een arrangement te vinden waarmee ze eventueel kosten kunnen drukken. Zo is het denkbaar dat kinderen bij familieleden wonen waar geen huur hoeft te worden betaald. Kortom: het afschaffen van de onderhoudseis kan relatief pijnloos voor drie van de vijf doelgroepen; voor twee van de vijf doelgroepen zou het potentieel een vergroting van de doelgroep betekenen.

Schrap de doelgroep 'zeldzame mbo-studenten' en zoek een alternatief

Een alternatief voor het afschaffen van de scholenlijsten is het in zijn geheel afschaffen van deze regeling voor mbo-studenten op zeldzame opleidingen. Dit treft een beperkt aantal ouders – de groep die er momenteel gebruik van maakt is klein – maar heeft mogelijk een negatief effect op de ontplooiingskansen van deze kinderen. Bij een afschaffing van DKOR voor deze doelgroep kan ook een bredere stelselherziening worden overwogen om minderjarige mbo-studenten recht te geven op studiefinanciering en tevens lesgeld te heffen. Het recht op studiefinanciering, gekoppeld aan het heffen van lesgeld, kan dan als tegenhanger worden gezien van het opheffen van DKOR. Dat vergt echter flinke wettelijke aanpassingen; de financiële impact van een dergelijke wijziging kan nu bovendien niet goed kan worden ingeschat.

Het verschaffen van studiefinanciering aan minderjarige mbo-studenten draagt wel bij aan de gemoedsrust van hun ouders: zij vinden het op dit moment niet eerlijk dat hun kinderen in de wet anders behandeld worden dan hbo- en wo-studenten.

Schrap de doelgroep 'ouders die in het algemeen belang in het buitenland werken'

We hebben dit rapport vijf doelgroepen van DKOR behandeld. Zoals we ook in de inleiding hebben beschreven is er wettelijk gezien nog een zesde: ouders van kinderen die in het algemeen belang in het buitenland wonen en wier kinderen in Nederland uitwonend zijn. In het dos-

sieronderzoek twee jaar geleden hebben we deze groep niet aangetroffen, en ook bij dit onderzoek zijn we bij het benaderen van ouders geen ouders uit deze groep tegen gekomen. Op basis daarvan kunnen we niet uitsluiten dat er ouders *zijn* die onder deze definitie vallen, maar ze maken in ieder geval niet op significante schaal gebruik van DKOR. Op grond daarvan kan omwille van de vereenvoudiging worden overwogen om deze doelgroep te schrappen uit de AKW.

Beleg de uitvoering van DKOR in één regional SVB-kantoor

Momenteel wordt DKOR uitgevoerd op alle SVB-kantoren, door teams die de AKW uitvoeren. Dat betekent dat uitvoerders vaak hooguit een handjevol DKOR-aanvragen per jaar zien, en meestal minder dan dat. Het resultaat hiervan is dat er onder uitvoerders weinig expertise en routine met betrekking tot deze regeling kan worden opgebouwd. Uiteindelijk vergroot dit de kans op fouten, zeker gezien de complexiteit van de regeling. Het is daarom de vraag of DKOR niet beter, te beleggen is bij één regionaal SVB-kantoor. In dat geval kan er een team worden geformeerd dat meer expertise en routine kan opbouwen, met mogelijk een efficiëntere uitvoering als gevolg. Overigens moet daar wel bij worden bedacht dat het aantal DKOR-aanvragen per jaar ook voor één team waarschijnlijk nog best bescheiden is.

Bijlage 1: Onderzoeksformulier uitwonend kind**SVB Leiden**

Postbus 18603
 3501 CR Utrecht
 Telefoon (071) 512 98 20
 Fax (071) 512 96 09
svb.nl

NAW-gegevens

datum XXXXXXXXXX	SVB-nummer XXXXXXXXXX	behandeld door XXXXXXXXXX	telefoonnummer XXXXXXXXXX
----------------------------	---------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

onderwerp: kinderbijslag Naam kind

Geachte heer/mevrouw,

U heeft ons gemeld dat Naam kind niet meer bij u in huis woont. Voor uitwonende kinderen gelden andere voorwaarden voor het ontvangen van kinderbijslag. Meer informatie over deze voorwaarden staat op svb.nl/kinderbijslag onder “Uw kind gaat (tijdelijk) uit huis”.

Hoe nu verder?

De SVB bekijkt hoeveel u uitgeeft aan het onderhoud van Nama kind. Wij vragen u daarom het formulier bij deze brief ingevuld en ondertekend terug te sturen.

Reageer op tijd

Zorg ervoor dat de informatie zo snel mogelijk maar in ieder geval vóór datum x bij ons binnen is. U kunt de informatie eenvoudig digitaal naar ons toesturen. Ga daarvoor naar svb.nl en log in op Mijn SVB, ga naar “Document uploaden” en kies voor “Bijlagen toevoegen”.

Meer informatie

Heeft u nog vragen? Kijk op svb.nl/kinderbijslag. Vindt u daar niet wat u zoekt? Kies dan voor “Contact” en kijk hoe u uw vraag kunt stellen.

Met vriendelijke groet,
 Sociale Verzekeringsbank

Wij beschermen alle gegevens van onze klanten. Dit is geregeld in de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Kijk voor meer informatie op svb.nl/privacy

1402378351\1

Informatie over woonsituatie kind**Kinderbijslag**

Met dit formulier kunt u aangeven hoe de woonsituatie van uw kind is.

Met behulp van deze informatie zorgen wij ervoor dat u het juiste bedrag aan kinderbijslag krijgt.

1 Gegevens kind

naam	XXXXXXXXXXXXXXXX
geboortedatum	XXXXXXXXXXXXXXXX
SVB-nummer	XXXXXXXXXXXXXXXX

2 Wijziging gezinssituatie

Sinds wanneer woont uw kind niet meer op uw adres	-	-	Vul de exacte datum in
Is uw kind op uw adres ingeschreven bij de gemeente	M ja		
	M nee, omdat		Vul de reden in
Hoeveel nachten per week slaapt uw kind niet thuis	M 1 tot 3 nachten	<i>Uw kind blijft voor de SVB thuiswonend, u hoeft de overige vragen niet in te vullen. Ga naar 7.</i>	
	M 4 tot 7 nachten		
Hoelang verwacht u dat uw kind niet thuis zal verblijven	M korter dan 6 maanden	<i>Uw kind blijft voor de SVB thuiswonend, u hoeft de overige vragen niet in te vullen. Ga naar 7. Is uw kind korter dan 6 maanden uitwonend vanwege een uithuisplaatsing of detentie? Vul dan de overige vragen wel in.</i>	
	M langer dan 6 maanden, maar korter dan 1 jaar		
	M langer dan 1 jaar, maar korter dan 3 jaar		
	M langer dan 3 jaar		
Wat is de reden dat uw kind niet langer thuis woont	M onderwijs of studie	<i>Stuur een kopie mee van een bewijsstuk waaruit blijkt dat uw kind uitwonend is</i>	
	Volgt uw kind hbo- of universitair onderwijs		
	M nee		
	M ja, met ingang van	-	-
	M medische redenen	<i>Stuur een kopie mee van het uithuisplaatsingsrapport</i>	
	M anders, namelijk	<i>Stuur een kopie mee van een bewijsstuk dat uw kind uitwonend is.</i>	

- Uw kind woont
- M bij de andere ouder
 - M bij familie of kennissen
 - M zelfstandig *Stuur een kopie van de huurovereenkomst / hospitaverklaring mee.*
 - M in een instelling *Stuur een bewijsstuk mee waaruit blijkt dat uw kind in de instelling verblijft*
 - M in een internaat *Stuur een bewijsstuk mee waaruit blijkt dat uw kind op het internaat verblijft*
 - M in een pleeggezin

Op welk adres woont uw kind

naam verzorger/ instelling _____

straat en huisnummer _____

postcode en woonplaats _____

Deze vraag hoeft u alleen in te vullen als uw kind vanwege onderwijs uitwonend is:

- Werken zowel u als uw partner als binnenschipper, kermisexploitant of circusartiest
- M nee
 - M ja *Stuur een kopie mee van de nota van Censis van uw eigen bijdrage*

Vul hier de gegevens in van de school en opleiding die uw kind volgt

naam school _____

opleiding _____

duur van de opleiding _____

- Volgt uw kind een opleiding in het buitenland
- M nee *Ga naar 3*
 - M ja

Wat is de reden dat de opleiding niet in Nederland wordt gevolgd

- Komt uw kind tijdens de opleiding in het buitenland regelmatig bij u thuis in Nederland
- M nee
 - M ja, in de volgende perioden: _____
 - _____

- Vertrekt uw kind alleen naar het buitenland
- M ja
 - M nee, er gaan familieleden mee om gedurende de opleiding bij het kind te verblijven. De volgende familieleden gaan mee:
 - _____ (naam)
 - _____ (naam)

3 Onderhoudskosten Kunt u deze vraag nog niet beantwoorden? Geef dit dan aan bij 6.
U krijgt dan aan het eind van het kwartaal een nieuw formulier.

Hoeveel geeft u in totaal uit aan het onderhoud van uw kind (hieronder specificeren) € _____ per M maand M kwartaal

Is uw bijdrage lager dan € 433,00 per kwartaal? Dan kunt u geen kinderbijslag krijgen. Ga dan naar 7.

Woont uw kind buiten Nederland M nee
M ja *Wij zullen voor het einde van het kwartaal bij u betaalbewijzen opvragen. Ga naar 4.*

Hoeveel draagt u bij in het onderhoud voor:

- ouderbijdrage school € _____ per schooljaar
- schoolboeken/benodigdheden € _____ per schooljaar

Bijdragen aan derden

- bijdrage aan instelling € _____ per M maand M kwartaal
- bijdrage aan verzorgers € _____ per M maand M kwartaal

Bezoekkosten

- Hoe vaak bezoekt u uw kind _____ (aantal) per M maand M kwartaal
- Wat zijn de kosten per bezoek € _____
- Hoe vaak haalt en brengt u uw kind _____ (aantal) per M maand M kwartaal
- Wat zijn de kosten per keer € _____
- Hoe bezoekt u uw kind M per auto M met het openbaar vervoer
M anders, namelijk _____

Hoeveel dagen verblijft uw kind bij u thuis _____ (aantal) dagen per jaar

Wat zijn de kosten van kost en inwoning tijdens het verblijf van uw kind bij u thuis per dag? € _____ per dag

Overige kosten

- geschenken € _____ per M maand M kwartaal
- zakgeld € _____ per M maand M kwartaal
- vakantie € _____ per M maand M kwartaal
- kleding en schoenen € _____ per M maand M kwartaal
- hobby, sport of contributies € _____ per M maand M kwartaal
- kapper en toiletartikelen € _____ per M maand M kwartaal
- niet vergoede ziektekosten € _____ per M maand M kwartaal
- huur van de woning van uw kind € _____ per M maand M kwartaal
- water, gas en licht van de woning van uw kind € _____ per M maand M kwartaal
- anders, namelijk: _____

_____ € _____ per M maand M kwartaal

_____ € _____ per M maand M kwartaal

Wij kunnen u vragen om bewijsstukken van de kosten. Bewaar rekeningen en bankafschriften van de kosten die u heeft gemaakt.

4 Bijdragen derden

Dragen andere personen of instanties bij in de kosten die u bij 3 heeft ingevuld (bijvoorbeeld uw ziektekostenverzekering of de Gemeentelijke Sociale Dienst)

M nee

M ja, door _____ (naam)

sinds _____ - _____ (datum)

Hoeveel bijdrage krijgt u € _____ per M maand M kwartaal

Stuur een bewijs mee van de bijdrage die u krijgt.

5 Werk kind

Deze vraag niet beantwoorden als uw kind jonger dan 16 jaar is. Stuur kopieën van loonstroken mee.

Verdiert uw kind meer dan € 1.296 netto per kwartaal

M nee

M ja

Vanaf welke datum werkt uw kind _____ (datum)

Wat is het netto inkomen van uw kind € _____ per M maand M week M 4 weken

Bij welke werkgever werkt uw kind

naam _____

straat en huisnummer _____

plaats _____

6 Ruimte voor toelichting

Hier kunt u extra informatie geven. Stuur een bijlage mee als u meer ruimte nodig heeft. Zet op elke bijlage uw SVB-nummer.

7 Ondertekening

datum _____ - _____

telefoonnummer overdag _____

naam _____

handtekening Ik heb alle vragen naar waarheid beantwoord.

Upload dit formulier via Mijn SVB, of stuur het formulier naar SVB, Postbus 18603, 3501 CR UTRECHT.

De Beleidsonderzoekers

Vestwal 2-4
2312 NP Leiden

071 566 59 47
info@beleidsonderzoekers.nl